

30 letnica oktobrske socialistične revolucije

7. novembra praznujejo narodi Sovjetske zveze trideseto obletnico Velike oktobrske socialistične revolucije. Z njimi praznuje ta dan delovno ljudstvo vsega sveta, praznujejo ga vsi napredni narodi, z njimi praznujemo ta veliki praznik svobodnih narodov in svobodnih ljudi v deželi, kjer ima ljudstvo oblast v svojih rokah, tudi mi koroški Slovenci.

Velika oktobrska revolucija je eden največjih dogodkov v zgodovini človeštva. Na ta dan je pred tridesetimi leti ljudstvo prvič krepko in trdno dobilo oblast države v svoje roke. To je bila prva revolucija v vsej zgodovini človeštva, ki si je v njej ljudstvo zavestno postavilo namen, da odpravi izkoriščevalske razrede, in ki je ta svoj namen tudi uresničila. Ta revolucija je dala človeštvu prvo, na bratstvu med narodi slonečo državo — Sovjetsko zvezo. Po njej so narodi spoznali, da je mogoče živeti brez izkoriščevalcev, da je mogoče odpraviti sovraštvo med narodi in izgraditi, uresničiti vzajemno solidarnost med narodi, da je mogoče skupno delo vseh narodov za skupni blagor, za skupno korist.

S tem, da je Velika socialistična revolucija izročila ljudstvu v roke vsa sredstva proizvodnje, s tem je tudi ustvarila temeljne pogoje za odpravo nasprotja med mestom in vasjo, med fizičnim in umskim delom, za odpravo vseh protislovij, ki se pojavljajo tam, kjer so izkoriščevalski razredi, kjer ni resnične enakopravnosti med ljudmi.

Velika oktobrska revolucija je omogočila, da je Sovjetska zveza razvila industrijo, ki more danes tekmovali z največjimi, industrijsko najbolj razvitimi kapitalističnimi državami, da je organizirala največje, z vsemi tehničnimi pripomočki opremljeno kolektivno poljedelstvo. Ta revolucija je ustvarila trdno podlago za načrtno gospodarstvo, za gospodarstvo brez kriz, za gospodarstvo, ki ne služi dobičkom posameznikov, marveč koristim vsega ljudstva. S tem pa je ustvarila tudi temelje za veselo življenje, brez skrbi za jutrišnji dan, za ljubezen do bližnjega, za vzgojo novega, poštenega, drznega, pogumnega človeka.

Zaradi teh veličastnih pridobitev Velikega oktobra je imela Sovjetska zveza v pretekli vojni tudi tako silno vojsko, tako zveste in na vsako žrtev pripravljene vojaške, zato je tudi premagala vojske fašističnih ozvalcev in zagotovila zmago demokracije.

Zaradi teh pridobitev pa so tudi oči vsega delovnega ljudstva vseh dežel uprte v Sovjetsko zvezo, v to najsvetlejšo luč v zgodovini človeštva, ki kaže delovnemu ljudstvu vsega sveta pot, po kateri je edino mogoče v družbo brez vojn, v družbo miru, dela in blaginje. Delovno ljudstvo vsega sveta pa se tudi zaveda, da je Sovjetska zveza tista resnična dežela, ki uresničuje najlepše sanje največjih sinov vsega človeštva, da je Sovjetska zveza tista država, ki ščiti delovno ljudstvo vsega sveta, ki ščiti vse zatirane in kolonialne narode, ki se bori za samoodlobo, za pravice in neodvisnost malih narodov.

Danes ni in ne more biti nobenega dvoma, da brez Oktobrske revolucije ne bi bilo Sovjetske zveze. Brez Sovjetske

Ali je zadoščeno pravici?

Slovensko ljudstvo terja obsodbo vseh krivcev nasilnega raznarodovanja in zadoščenje za vse zločine

Celovsko sodišče je končalo svoje delo in obsodilo Maier-Kaibitscha na dosmrtno ječo.

Vse reakcionarno avstrijsko časopisje skuša v uvodnikih in dolgih komentarjih ravno to obsodbo pokazati kot vzor pravice in primer „avstrijskega“ pravočutja. Nehote pa sta smisel vsega tega pisanja izpovedala uvodničarja koroških šovinističnih listov, prvi v prvem stavku, češ: „Z obsodbo Maier-Kaibitscha pade zavesa čez izselitveno akcijo minulega režima.“, drugi pa v zadnjem stavku: „Maier-Kaibitsch in njegove metode so bile obsojene od sodišča in avstrijskega ljudstva.“ Z obsodbo Maier-Kaibitscha naj bi bila torej oprana vsa nasilna raznarodovalna politika koroških šovinistov in svetovna pozornost naj bi bila posebno danes odvrnjena od neprijetnega dejstva, da se je na Koroškem z vednostjo in s pomočjo oblasti dolga desetletja načrtno izvajala nasilna germanizacija slovenskega ljudstva!

Zato so dve leti skrbno pripravljali obtožnico, jo skrbno zožili na osebo Maier-Kaibitscha in še v tem primeru le na neposredno izselitev. Toda vse skrbno izogibanje neprijetnemu problemu dejanskega dolgotrajnega raznarodovanja ni moglo preprečiti, da je potek obravnave dokazal:

1. da je bil Maier-Kaibitsch le eden, sicer poglaviti krivec, da pa je bil poleg njega še cel štab ljudi, ki so z njim vred dolga desetletja sodelovali pri raznarodovanju in potem neposredno tudi pri izselitvi in ki zaradi tega kot sokrivci ravno tako spadajo na zatožno klop;

2. da izselitev ni bila edini zločin nad našim slovenskim ljudstvom, temveč da je izselitev le dosledna zaključna faza v načrtu za dokončno „ponemčenje“ dežele in da so Maier-Kaibitsch in njegovi sodelavci krivi poleg izselitve tudi za številne druge fizične zločine v času nacizma, kot so nasilja v borbi proti partizanom, in

3. da za vse te zločine ne odgovarjajo samo fizične osebe, temveč številne poluradne in uradne ustanove od Heimatdiensta preko „Heimabunda“ v prvi avstrijski

republikli pa do nacističnih institucij „Gauhauptamta“ za narodno-politična vprašanja, urada državnega komisarja za utrditeljev nemštva, „Gaugrenzlandamta“, DAG, DUT, SD, VDA, gestapo in drugih nacističnih državnih in strankinih uradov.

Vse to je popolnoma jasno dokazal proces. Kljub temu pa niti državni tožilec niti sodišče nista smatrala za potrebno, da bi razširila obtožnico na vse sodelavce in na vse zločine in da bi obsodila tudi šovinistično organizacijo „Heimabunda“, ki je bil njen cilj to, kar je poskušal izvesti Maier-Kaibitschev režim in to ne, kljub temu, da so sodišču na to pot pokazale različne priče in še v posebni spomenici v imenu prizadetega slovenskega ljudstva POOF za Slovensko Koroško.

Proces proti Maier-Kaibitschu je končan, a ni zadoščeno pravici, ki jo naš narod terja in jo bo terjel vse dotlej, dokler ne bo obsojen ves sistem, ki je bil kriv vsega gorja in ki tudi danes onemogoča mirno sožitje med avstrijskim in slovenskim ljudstvom na Koroškem. Slovensko ljudstvo nikakor ne more biti zadovoljno z rezultatom procesa. Saj resnične žrtve Maier-Kaibitscha same niti niso imele priložnosti, da bi izpovedale proti njemu. Maloštevilne naše priče — to je izjavilo tudi sodišče — niso mogle izpovedati kot očividci, temveč samo kot poznavalci razmer A zakaj sodišče ni klicalo resničnih žrtev Kaibitschevega nasilja? 300 izseljenih družin, 1300 izseljenih ljudi, 94 izseljeniških grobov, tisoči ubitih partizanov in neštivilna množica izkoreninjenih in lastnemu ljudstvu odtujenih bratov obtožujejo tudi še danes Maier-Kaibitscha in vse njegove zločinske pomočnike. Vsi ti — namen je prozoren! — naj bi bili z obsodbo Maier-Kaibitscha obsojeni na večni molk! Vendar so časi minuli, ko naj bi ljudstvo molčalo, če gospodi to ni po volji! Posebno zgodovina zadnjih let je pokazala, kako strašna je sodba na molk obsojenega ljudstva, čim more spregovoriti! Zato po vsej pravici vprašujemo, ali se avstrijske oblasti res niso ničesar naučile v letih strahote? Ni res, da bi ravno za naše

žrtve ne bilo prostora in časa, ko pa je lahko nad 60 prič, med njimi dva od „Heimatdiensta“, 10 „Abwehrkämpferjev“, sedem vidnih sodelavcev „Heimabunda“, 4 gestapovci, 7 ovaduhov v službi SD, 9 najvidnejših nacističnih velikašev in 21 neposrednih sodelavcev zločinca Maier-Kaibitscha, nastopalo, da bi razbremenili Maier-Kaibitscha in s tem zakrili tudi svojo zločinsko sodelovanje! Ali pa je bil to celo namen te nadvse značilne izbire prič in je le dejstvo njihove velike kompromitiranosti in nerednosti tudi državnega tožilca prepričala, da je v zaključnem govoru moral ugotoviti, da so prav te priče potrdile krivdo. Prav tako je moral tudi predsednik sodišča v utemeljitvi obsodbe na podlagi izjav prič indirektno obsoditi delo „Heimabunda“, ko označuje Maier-Kaibitscha, ki je kot poslovodja „Heimabunda“ 17 let vodil „narodnostno politiko“, kot „moža, ki ga je rabila NSDAP“. Hkrati sta se državni tožilec kot sodišče morala sprijazniti z neizpodbitnim dejstvom, da Maier-Kaibitsch ni edini krivec in da je treba postaviti pred sodišče še veliko število zločinskih pomagačev, s čimer se bo bavila baje posebna komisija pri deželnem sodišču.

Ni pa sodišče kljub vsem tem ugotovitvam izvedlo konsekvenc, da bi razširilo obtožnico, niti ni dalo aretirati v teku procesa hudo obremenjenih prič kot dr. Wannerja, dr. Wössa, Michla Truppeja, različnih „Kreisleiterjev“ in različnih tako imenovanih vaških „trikotov“.

Naše ljudstvo je kljub nasprotnim trditvam nekdanjega Hitlerjevega oficirja in današnjega varnostnega ravnatelja Stossierja varnostnemu ravnateljstvu poslalo kope utemeljenih ovadb, ki potrjujejo krivdo teh nacističnih vaških mogotcev, ni pa do danes obsojen niti eden zaradi svojih zločinov. Nasprotno so celo vse zaprte krivce izselitve izpustili in so od istega varnostnega direktorja, kot je primer Antona Moserja v Zahomcu, dobili celo spet dovoljenje, da lahko nosijo lovsko orožje, ker ne morejo več nositi „revolverja“ „Hochheits-trägerja“.

Niti ni sodišče poklicalo prič, ki bi lahko osvetlile tudi še drugo zločinsko dejanje obtoženega Maier-Kaibitscha, pa čeprav je sam deželni žandarmerijski komandant Korytko pokazal na Kaibitschevo vlogo v borbi proti partizanom in se je tov. Prušnik Karel štrikrat ponudil za prič, da bi z dokumentarnim materialom dokazal Kaibitschevo krivdo tudi v tem oziru. Nasprotno pa so očitno mnogo pozornosti posvečali nadvse dvomljivim pričam, ki se po večini sami čudijo, da so še na svobodi. Če štiti dr. Wannerja, ki je od vsega začetka sodeloval pri zločinskih pripravah za izselitev in ki se je za to delo usposobil že v „Heimabundu“, SPOe, kdo štiti številne druge zločine, katerih sokrivda je bila dokazana? Vsekakor bi bilo nadvse zanimivo pogledati tudi v tej smeri, kako močan vpliv imajo na Koroškem tudi še danes nekdanji „Heimabundovci“? Saj se je njihov vpliv pokazal celo pri obsodbi, ki navaja kot olajševalne razloge Kaibitschevo „delno priznanje“, prejšnjo „neoporečnost“ in njegove „zasluge pri obrambnih bojih“.

Kdor je spremljal razpravo, ve, koliko in kako je priznaval Kaibitsch „njegovo neoporečnost“ sta ovrgla tako državni tožilec kot predsednik sodišča z ugotovitvijo,

V soboto dne 8. t. m. bo ob pol treh popoldne v celovškem gledališču

VELIK KONCERT ZDRUŽENIH SLOVENSКИH PEVSKIH ZBOROV

s proslavo 30. obletnice Velike oktobrske socialistične revolucije.

K obilni udeležbi vabi

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

zveze pa ne bi bilo Rdeče armade, ne bi bilo zmage demokracije nad fašizmom, ne bi bilo največjega pobornika za pravičen mir, demokracijo, za bratstvo in solidarnost med narodi.

Velika socialistična oktobrska revolucija je ustvarila temelje za zmago napredne demokracije, za zmago delovnega ljudstva po vsem svetu. Ona je velik nauk za vse. Ona nas uči, da so s pomočjo Sovjetske zveze, na temelju nauka Oktobrske revolucije zmagali le tisti na-

rodi, le ljudstva tistih dežel, ki niso čakali, da jim nadaljnji razvoj Oktobrske revolucije prinese svobodo in zmago demokracije sam od sebe, namreč oni, ki so se skupaj s Sovjetsko zvezo borili, ki so se od Oktobrske revolucije naučili, da zmagujejo le tisti, ki se borijo in da je zmaga demokracije tem bolj zajamčena, čim srditejši, čim vztrajnejši je boj. Zato nas je Oktobrska revolucija naučila tudi vere vase, nas je naučila verjeti v neizčrpne sile vsega delovnega ljudstva.

da je bil kot „ekspONENT ekstremne nacionalne struje“ pripravi „mož za izselitev“, zaradi „zasluge pri obrambnih bojih“ pa je po lastni izjavi in po poročilu nacističnega vladnega predsednika Pawlowskega v Berlin bil tudi od nacistov nagrajen z najvišjimi odlikovanji, čini in uradnimi mesti. Zaradi teh zaslug je postal poslovodja „Heimatbunda“, priznani ekspert za narodno-politična vprašanja in vsemogočni diktator za „jezikovno mešano ozemlje“ v senžermenski Avstriji; zaradi teh zaslug ga je rešil deželni glavar Sucher na posredovanje dr. Möbiusa zapora v klero-fašistični Avstriji; zaradi teh zaslug ga je predlagal Perkonigg Seys Inquartu že pred „Anschlussom“ za nacistično deželno vladno; zaradi teh njegovih zaslug je Ferlitsch pri odkritju spomenika v St. Jakobu v Rožu prezrl vse uniformirane ilegalce; zaradi teh zaslug mu je inž. Schumy svetoval že v času nacizma, da ostane v deželi, da nadaljuje politiko „sprave“; zaradi teh zaslug ga je javno pohvalil Gauleiter Rainer in mu poveril nalogo popolnega „ponemčenja“ dežele, in zaradi teh zaslug ga je ljudsko sodišče nove Avstrije rešilo pred smrtno obsodbo.

Človek ne ve, ali se s to utemeljitvijo sodišče zavestno uvršča v doslednost politike zatiranja koroških Slovencev in bo v bližnji bodočnosti Maier-Kalbitsch „zaradi teh zaslug“ deležen amnestije, ali pa je to le nekak „circulus vitiosus“, ki se na Koroškem ponavlja vedno in povsod, kadar gre za „Kärnten frei und ungeteilt“. Goto-vo je ta „circulus vitiosus“ tudi vzrok različnih drugih nerazumljivih in za Avstrijo neprijetnih dognanj v teku procesa! Zakaj s krivdo v Berlin, če je krivce očitno in dokazano iskati v Celovcu? Zakaj 8 dni pozneje vsi izven senžermenske Koroške na Trbiž, če so že 19. 9. 1941 ob 16. uri o isti razseltitvi razpravljali v Celovcu, Ga-

sometergasse 6? Zakaj so o tem molčali Kalbitsch, Wanner, Wöss?

Ne, vse izvijanje in vsi prikrojeni zaključki in utemeljitveni govori ne morejo zabrisati dejstva: da so vsi načrti za uničenje slovenskega ljudstva bili napravljeni v Celovcu in da je pri tem sodeloval ogromen štab ljudi, združenih v poluradnem „Heimatbundu“. To je neizpodbitno dokazal kljub vsej umetni prikrojenosti procesa proti Maier-Kalbitschu v Celovcu in zato bo zadoščeno pravici šele, ko bo na Koroškem obsojena in resnično likvidirana politika narodnega zatiranja!

Dokler pa s pomočjo oblasti obnavljajo „Heimatbund“ v obliki „Bund der heimat-treuen Südkärntner“, dokler šovinistični prenapetosti in nacistični zlikovci lahko neovirano napadajo naše ljudi in skrunijo grobove naših padlih partizanov in narodne svetinje našega ljudstva, dokler koroško časopisje s strupenim sovraštvom, z lažmi in natolcevanjem propagira narodno nestrpnost in ščuva proti antifašističnemu slovenskemu ljudstvu, dokler v šolah nadalje germanizirajo in zaradi nabijanja slovenskih napisov in nošenja slovenske narodne zastave zapirajo našo mladino, dokler po uradih še vedno sedijo nacisti in uradniki, ki nočejo razumeti slovenski in dokler sodišče vnaprej pričam odreka verodostojnost, čim so narodno zavedni Slovenci, tako dolgo je vse govorčenje o enakopravnosti Slovencev brezpredmetno in ne spremeni tudi ne časna obsodba Maier-Kalbitscha dejstva, da se na Koroškem ni nič spremenilo.

Maier-Kalbitsch je obsojen, a Maier-Kalbitsch in sto Maier-Kalbitschev še živi in svobodno nadaljuje politiko, ki je obsodila koroški slovenski narod na smrt. Toda slovenski narod se je v času najhujšega nasilja uprl in bo svojo neizprosno borbo na življenje in smrt nadaljeval do zmage.

sali pozdravno pismo sovjetski vladi. Pismu je priloženo okrog 3.000 voščil različnih javnih organizacij in ustanov.

Tudi demokratični predstavniki Kitajske so se pridružili proslavam velikega Oktobra. Znani pisatelj Mao Tun, ki je pred kratkim obiskal Sovjetsko zvezo, je izjavil: Mogočna in cvetoča Sovjetska

zveza je za ves svet branik miru in demokracije. To ni samo moje prepričanje, to je prepričanje vsega kitajskega ljudstva. Na tem temelju bo zgrajeno prijateljstvo med narodi Kitajske in Sovjetsko zvezo. Želim velikemu sovjetskemu ljudstvu še večje uspehe in zmage!

Francoski komunisti v borbi proti reakciji

Rezultati občinskih volitev v Franciji so pokazali, da so se delavski razred in vse napredne sile Francije združili okoli komunistične partije, hkrati pa so tudi pokazali, da so se vse sile francoske reakcije združile okoli generala De Gaulle.

Francoski komunisti so na teh volitvah dobili približno isto število glasov kot na volitvah za parlament 1946, iz katerih so izšli kot najmočnejša stranka Francije. To dokazuje, da za njimi še vedno stoji pretežna večina francoskega delavskega razreda, da uživajo zaupanje zavednih francoskih domoljubov in da se je vpliv komunistov razširil na široke množice mesta in dežele.

V težkih dneh, ko so Francijo izdali Petain, Laval, Blum in vrstniki, so se komunisti postavili na čelo odporiškega gibanja. V oboroženi borbi je padlo 75.000 članov partije, borcev za svobodo in neodvisnost Francije.

Po osvobojenju so komunisti objavili pogumni program borbe za obnovo države, za krepitev njene neodvisnosti, njene nacionalne suverenosti. Zahtevali so resnično demokratizacijo gospodarskega in političnega življenja, podražavljenje glavnih gospodarskih panog in bank in popolno izločitev pristašev Vichyja in fašističnih izdajalcev iz državnega aparata in armade. Danes se pa KP Francije bori proti temu, da bi ameriški bankirji s svojim tako imenovanim Marshall-Trumanovim načrtom dobili Francijo v svoje roke, proti zunanji politiki Ramadiera in Bidaulta, ki se priklanja pred ameriški »dobrot-niki«.

Docela drugo smer pa zastopa francoska reakcija. Četudi ima za »navadno ljudstvo« lepe besede o patriotizmu in domovini, vendar resnični patrioti spoznavajo njen program, katerega namen je izdajstvo in podjarmljenje Francije. Protikomunistična poslanica Truma-

na od 12. marca 1947 ni podprla samo reakcionarjev v Grčiji in Turčiji, ampak tudi njihove francoske vrstnike. Mnenje, da so notranji in zunanji pogoji povoljni, jih je vzpodbudilo k novemu napadu proti pridobitvam francoskega delovnega ljudstva. Na sceni so se znova pojavili pristaši Vichyja, simpatizerji Hitlerja in kolaboracionisti. Njihov vodja je postal general De Gaulle.

V čem je program generala De Gaulle? Zrušitev republikanskega režima, povratek k »svobodnim akcijam«, to se pravi, prekinitve vsakega podražavljenja, prepoved Komunistične partije in brezpogojna podreitev pod ameriško »vodstvo«.

IZDAJSTVO DESNIH SOCIALISTOV

Posebno vlogo v borbi reakcije proti demokraciji imajo desni socialisti. To so izdajalci delavskega razreda in pomočniki reakcije. Njihovi voditelji, med njimi Léon Blum, so z besedami proti De Gaulle, v resnici pa pomagajo reakciji.

Desni socialisti so postali ščit De Gaulle in uživajo vse priznanje francoskih reakcionarjev. List »Epoque«, je v svojem komentarju o volivnih rezultatih od veselja ves iz sebe poročal o »skupnih« akcijah De Gaullovih pristašev in pristašev Bluma.

Upanja De Gaullovih pristašev in proameriških reakcionarjev pa se niso izpolnila. Patriotska fronta delavcev in milijonov delovnih ljudi, ki so sledili komunistom, je ostala trdna. Kakor je izjavil Duclos v narodni skupščini, je Komunistična partija izšla iz občinskih volitev okrepljena. Reakciji ni uspelo, da bi dobila odločilno večino glasov. Francoski delavski razred se bori še naprej pod vodstvom Komunistične partije za nacionalno suverenost Francije, proti plačanim lakajem ameriškega imperia-lizma. (»Oesterreichische Zeitung.«)

Trenja v socialistični stranki

Dunajska »Volksstimme« prinaša v zvezi s kongresom SPOe uvodnik, iz katerega posnemamo:

Politična vsebina kongresa socialistične stranke ima, če spregledamo nebitvene dodatke, dva dela. Prvi del skupščine ima namen, da napravi pri funkcionarjih, članih in pristaših vtis, da socialistična stranka resno misli okrepiti demokracijo, voditi borbo za koristi ljudskih množic in celo za socializem. Seveda ta del skoro docela izpolni poročilo v socialističnem tisku, ki je namenjen ne-ukim, preprostim ljudem.

Skupščina socialistične stranke je sprejela delovni program, ki ga je zahtevala že prva socialistična skupščina v letu 1945. Dve leti so torej potrebovali za izdelavo programa, ki je njegov bistveni znak, da je program daljne, daljne bodočnosti in ne vsebuje ničesar za sedanjost. To je tudi razumljivo, kajti v sedanjosti socialistično vodstvo ne more nuditi ničesar razen sodelovanja v vodilno kliko OeVP, poslušno ubogljivost Amerikancem, zmanjšanje življenjskega standarda širokih množic in tudi ne namerava izvesti nobenih resnejših ukrepov, da bi odstranilo naraščajoči gospodarski kaos v Avstriji.

V tem je tudi vzrok, da se skupščina ni bavila z vprašanjem, zakaj sklepi zadnje skupščine v nobeni točki niso bili izvedeni. Lepe pesmi za bodočnost, ki jih vsebuje tako imenovani delovni program, naj preglasijo kruljenje v želodcih delavcev, naj zadušijo spomin na krepitev reakcije v Avstriji in zakrijejo dejansko nemoč socialistične stranke, ki jo je zakrivilo današnje vodstvo. Medtem ko hodijo v sosednih državah dejansko k socialni obnovi, socialistična stranka ne more ničesar drugega nuditi kot nove obljube za daljno bodočnost.

Veliko važnejši kot prvi propagandistični pa je bil drugi del socialistične skupščine, ki ga socialistični tisk skuša

docela zakriti — oni del, ki ima praktičen političen pomen. Na zadnji skupščini se nihče od vodstva ni protivil, da so bile tudi levičarske resolucije od skupščine soglasno sprejete čeprav strankino predsedstvo nikdar ni mislilo na njihovo izvedbo. Medtem pa je OeVP po naročilu Amerikancev vedno odločnejše zahtevala ločitev od levičarskih mnenj in od marksizma. Zato tokrat levičarskih resolucij niso pokopali samo s soglasnim sklepom, temveč je vodilna skupina strankinega vodstva s posebnim poudarkom zahtevala njihovo odklonitev. Na ta način niso odklonili le resolucije strankinega sekretarja Scharfa, temveč tudi resolucijo mladine. O odklonitvi te resolucije, ki je za njo na skupščini glasovalo 10 delegatov, socialistični tisk sploh ni nič poročal.

S tem naj se potegne znana črta, katero je ideološki vodja socialistične stranke, ki je nekdanj nacistem v Avstriji pozdravil z veseljem »da«, že pred 1. 1934 vedno iznova zahteval. S tem naj Amerikanci vidijo, da je socialistično vodstvo zanje zanesljivo. Pričakovati je, da bodo po stari metodi na pritisk OeVP in Amerikancev pričeli tudi s kaznovanjem in političnim preganjanjem vseh tistih, ki se zavzemajo za take resolucije.

Tako je skupščina stranke pokazala, da njena notranja slabost raste. Ta notranja slabost obstoja v tem, da se je socialistično vodstvo z dušo in telesom zapisalo tujim imperialistom in domačim reakcionarjem, medtem ko hoče množico članov in funkcionarjev hoditi po poti k socializmu. Tudi največja akrobatika vodstva in najboljša propaganda s tavnimi bodočnosti, tudi največje hujskanje proti komunistom tega nasprotja stalno ne bodo mogli zakriti. Politika, ki jo vodi socialistično vodstvo, more voditi samo k temu, da se bo ta stranka kot že enkrat v svoji zgodovini zlomila v trenutku velikih, odločilnih nalog.

OB 30. OBLETNICI OKTOBSKE REVOLUCIJE

Gesla CK VKP (b)

O priliki 30. obletnice Velike oktobrske socialistične revolucije je Centralni komite Komunistične partije Sovjetske zveze objavil gesla, v katerih med drugim pravi:

Naj živi 30. obletnica Velike oktobrske socialistične revolucije!

Naj bodo pozdravljeni narodi, ki se borijo za zmago demokracije in socializma!

Naj živi sodelovanje vseh narodov v borbi za trajen mir!

Delovna ljudstva vseh dežel! Razkrinkujte netilce nove vojne! Čuvajte mir!

Bratski pozdrav slovanskim narodom, osvobojenim izpod jarma nemških zavojevalcev! Naj živi nezlomljivo prijateljstvo slovanskih narodov!

Delovno ljudstvo Sovjetske zveze! Sovjetska država je združila vse narode in narodnosti naše dežele v skupno bratsko zvezo! Utrjujte nezlomljivo prijateljstvo narodov Sovjetske zveze!

Naj živi Sovjetska zveza, zanesljivi bra-

nik miru in varnosti, svobode in neodvisnosti narodov!

Slava Sovjetski armadi, armadi osvoboditeljci, ki je branila čast, svobodo in neodvisnost naše domovine!

Poslanica dalje poziva sovjetske delavce, naj še nadalje krepijo sovjetsko ljudsko gospodarstvo in naj zvišujejo proizvodnjo.

Sovjetske znanstvenike poziva Centralni komite, naj nadaljujejo delo na novih raziskovanjih v tehniki in znanosti, na odkritjih in izumih

Na koncu pravi poslanica:

Naj živi mogočna Sovjetska zveza, zanesljivi branik prijateljstva, sreče in slave narodov naše domovine!

Naj živi velika partija boljševikov, partija Lenina-Stalina, v borbi ojeklenela voditeljica sovjetskega ljudstva, inspirator in organizator naših zmag!

Pod zastavo Lenina, pod vodstvom Stalina naprej k zmagi komunizma!

Ves demokratični svet bo proslavil 30. obletnico Oktobrske revolucije

O pripravah za proslavo 30. obletnice Velike oktobrske socialistične revolucije v različnih državah Evrope piše centralni organ sovjetskih sindikatov »Trud«:

Napredna demokratična javnost boče proslaviti ta dan z velikimi proslavami v čast Sovjetske zveze, ki je osvobodila narode fašističnega barbarstva.

Priprave čehoslovaškega ljudstva za proslavo tega jubileja so v znamenju gesla »brez Oktobrske revolucije bi ne bilo neodvisne Čehoslovaške«. Prebivalci 13.000 mest in vasi republike Čehoslovaške so podpisali in odposlali sovjetski vladi in generalisimu Stalinu pozdravna pisma. Delavci podražavljenih čehoslovaških podjetij so generalisimu Stalinu do 1. novembra poslali 187.000 voščilnih kart s pozdravi v češkem in ruskem jeziku. 6. in 7. novembra bodo v Pragi in drugih mestih in vaseh Čehoslovaške velike manifestacije delovnega ljudstva.

Velike proslave Oktobrske revolucije bodo tudi v Jugoslaviji. V obratih, vaseh, uradih, učiliščih so ustanovljeni odbori za izvedbo proslav. Jugoslovanske založbe so o priliki bližnje proslave 30. obletnice izdale zbirke knjig in albume, ki so posvečeni generalisimu Stalinu, uspehom Sovjetske zveze v industriali-

zaciji in kmetijstvu, znanosti in kulturi, 6. in 7. novembra bodo v vsej Jugoslaviji svečanosti, ljudski praznik in baklade.

Iz vseh pokrajin Madžarske poročajo, da pripravljajo delavci generalisimu Stalinu darila v znak zahvale za osvoboditev madžarskega ljudstva izpod fašističnega jarma. V narodnem muzeju v Budimpešti bodo odprli razstavo: »30 let Sovjetske zveze«. Madžarske založbe bodo o priliki 30. obletnice izdale 90 različnih del ruskih klasikov in sodobnih sovjetskih pisateljev v madžarskem prevodu.

V Romuniji bodo jubilej proslavili s tednom romunsko-sovjetskega prijateljstva.

V Albaniji so delavci tovarne »Partizan« in električne centrale v Tirani poslali sovjetskim delavcem pozdravna pisma. V teh pismih pišejo, da jim je ljudstvo Sovjetske zveze, ki neumorno dela na izpolnitvi novega petletnega plana, svetel zgled.

V Sofiji je bila že 1. novembra velika manifestacija, ki je bila uvod v proslave 30. obletnice. Milijoni Bolgarov so podpisali poslanico, v kateri izražajo zahvalo generalisimu Stalinu in sovjetskemu ljudstvu za izkazano pomoč.

Tudi na Finskem so stotisoči podpi-

Sodba nad zločincem Orlitschem je roganje pravičnosti

V ponedeljek 3. 11. 1947 je celovški sodnik Berger razglasil sodbo nad Orlitschem, nacističnim žandarjem in vojnim zločincem, ki so pred njim v dobi nacističnega nasilja trepetali otroci in se v strahu skrivale žene v kapelškem okraju. Izrečena sodba je v resnici oprostitev! Dve leti in četrt je prejel za svoje nečloveške izpade proti antifašističnemu prebivalstvu! 14 dni ostane še v zaporu, nato bo izpuščen, ker mu je bila vračunana v kazni tudi doba, ki jo je preživel v preiskovalnem zaporu. Obsojen je bil zaradi groženj nasproti otroku Haderlapa in zaradi tega, ker je prisilil 95-letnega Janeza Polanška, da je moral kljub bolezni na pot proti Železni Kapli. Zaradi zločinov umora starega Polanška in sina pri Hojnikovi bajti je bil Orlitsch oproščen, ker so bili dokazi baje „nezdostni“.

Ves proces se je vršil pod zelo čudnimi okolnostmi. Dvakrat so ljudje, ki so prišli poslušat proces, zalotili zločince Orlitscha, ko se je skupno s sodnijskim osebjem in enkrat celo z neko žensko grel in razgovarjal pri peči v sodni dvorani!

„Usodno je bilo zame, da sem bil pet let žandar v kapelški okolici ter so me vsi poznali,“ je navedel v zagovoru zločinec. Vsekakor ga dobro pozna vsa bližnja in daljna okolica Železne Kaple, pozna Orlitscha in njegove zločine! S strahom še danes misli nazaj na leta strahote, ko je pred njim trepetala in ko so bila vsa usta polna o grozodejstvih nacističnih žandarjev. Zato so tudi številni dobri poznavalci Orlitscha bili pripravljeni, da bi kot priče izpovedale svoje, pa so z začudenjem morali ugotoviti, da je sodnik Berger zaključil proces z utemeljitvijo: „rajiš naj bo več morilcev oproščenih kot eden neolžjen obojen“ in praktično oprostil Orlitscha. Grozni zločin, ko so fašistični žandarji, med katerimi je bil tudi Orlitsch, pobili 95-letnega Polanška

in njegovega 60-letnega sina ter ju vrgli v gorečo hišo, je ostal nekaznovan in še do danes niso našli zločinca.

Ves sodni postopek in obravnava problema kažeta isto sliko kot proces proti Maier-Kaibitschu, ko je bil za zločinstva na zatožni klopi samo en zločinec. To dejstvo in nezadostna preiskava pa hkrati postavljata avstrijsko sodstvo, ki je že dolgo časa predmet kritike demokratičnega ljudstva, ponovno v zelo čudno luč.

Naravnost zlobna in dokaz skrajnega šovinizma proti koroškim Slovencev pa je izjava dr. Hornyja, ki se je drznil utemeljevati obrambo zločina z izjavo, da je pričanje prizadetih Slovencev umetnega političnega značaja. Še bolj jasno pa osvetljuje usmerjenost celovških sodnikov Hornyeva izjava: „Orlitsch je bil in je Avstrijec, ki se je boril za Avstrijo in je preizkušen žandar.“ To je torej na Koroškem kriterij za ugotavljanje pravice! V resnici čuden znak objektivnosti in neodvisnosti sodišča, s čimer se posebno v zadnjem času avstrijski reakcionarni tisk tako zelo ponaša.

Nacistični duh v javnih ustanovah se vidi vsepovsod. Stara miselnost — sovraštvo do Slovencev in antifašistov je še vedno v kosteh šovinističnih zakrknjencev, ki jim niso mar niti solze niti trpljenje niti prelita kri in prestano gorje tistih, ki so v borbi za pravico in lepše življenje žrtvovali vse.

Sodni postopek kakor obsodba sta odkrita podpora nacističnim ostankom na Koroškem. Orlitsch je ob razglasu sodbe krepko dejal: „Da, razumel sem obsodbo!“

Še bolje pa je razumelo obsodbo antifašistično ljudstvo na Koroškem, tako slovensko kot avstrijsko. Odločno bo razkrinkovalo še tako skrbno prikrivanje zločinov in se borilo proti krivici in proti popolnoma nesmiselnim, smešnim obsodbam šovinističnih juristov.

II. kongres komunistične stranke Avstrije na Koroškem

Dne 1. in 2. novembra je zasedal v Celovcu II. koroški pokrajinski kongres Komunistične stranke Avstrije. Navzoči so bili delegati iz vse Koroške in tudi slovenski komunisti. Kongres, ki je zasedal v času, ko zapadni imperialisti preko svojih agentov in domačih reakcionarjev izvajajo pritisk in kampanjo proti naprednim demokratičnim silam Avstrije bolj kot kdaj koli prej, je ugotovil dosežene uspehe, kritiziral napake, ki so se dogajale v delu, in sprejel načrte za bodoče partijsko delo.

Predsednik Komunistične stranke Avstrije, narodni poslanec Kople-nig, je podal splošen pregled dela in borbe stranke in nakazal v jasnih besedah smer njene borbe. Poudaril je posebej važnost enotnosti delavcev in sodelovanja delavcev in kmetov.

Predsednik koroškega deželnega vodstva Komunistične stranke Avstrije Josef Tschofenig, ki je obravnaval položaj na Koroškem, je med drugim dejal: Samo zato, ker se borimo proti nasilju in ker se odločno zavzemamo za pravice koroških Slovencev, nas reakcija napada že od l. 1945 in nas dolgi veleizdaje. Zahtevamo za koroške Slovence pravice, ki naj bodo dokazane v dejanjih, ne pa s praznimi, papirnatiimi obljubami. Odločno se borimo za to, da bodo enkrat za vselej odpravljene metode preteklih režimov. Ugotoviti moramo, da v stranki bivšega »zbiraleca kosti« nacistična ideologija še ni umrla. Ljudje kot dr. Wanner ne spadajo v javno življenje, ampak pred sodišče. Tako avstrijsko kot slovensko demokratično ljudstvo bo skrbelo za to, da bodo za Kaibitschem prišli pred sodišče in sprejeli pravično kazni vsi njegovi sodelavci in krivci zločinov nad slovenskim ljudstvom. Koroška deželna vlada je oskrbnica inozemskih fašistov in jim plačuje mesečno okrog 1.300.000 šilingov. Za podpore potrebnim pa ni denarja. Združena reakcija se poslužuje različnih metod in celo puškina kopita so ji dobrodošla. Kljub lepim besedam, ki jih ima deželni glavar Wedenig za koroške Slovence, do danes še ni smatral

za potrebno, da bi izrazil protest proti temu nasilju.

O delu mladine je poročala Herma Sagmeister in poudarila, da se avstrijska mladina lahko uči od slovenske mladine, med katero je veliko število bivših partizanov. Kdor je bil na prireditvah slovenske mladine, odhaja od tam navdušen in z novimi močmi. Sramota je, da njena organizacija še ni priznana. Dogodki v Podrožici pričajo, da je sodelovanje med slovensko in avstrijsko demokratično mladino, ki je že jako močno, še bolj potrebno kajti napad na slovensko mladino je tudi napad na avstrijsko demokratično mladino. Na vsak napad bomo odgovorili s pojačano in še bolj enotno borbo.

Bivši socialist, delavec Ma k iz Borovelj, je izrazil željo po slovenski literaturi. Med delavstvom je želja po učenju slovenskega jezika, kajti časi, ko so se nekateri sramovali, da so otroci slovenskih starišev, so minili.

V imenu slovenskih komunistov na Koroškem je govoril tov. Andrej Haderlap. Med drugim je dejal, da kljub lažnim obljubam oblasti položaj koroških Slovencev ni drugačen kakor je bil v fašistični Avstriji in Hitlerjevi »Ostmarki«. Razlika je le ta, da danes ni množičnih fizičnih nasilj in izseljevanja. Na vseh področjih pa sicer lahko ugotovimo isto sliko. Slovenske gimnazije niso dovolili, prav tako ne ugodijo zahtevi po demokratizaciji šolstva. Oropana imovina slovenskih izseljencev je še vedno vknjižena na Komisarija za utrjevanje nemštva. Če primerjamo vsoto, ki so jo izseljeni Slovenci dobili za popravilo škode z mesečnimi izdatki deželne vlade za inozemske fašiste, nam to dejstvo samo v zadostni meri dokazuje položaj žrtve fašističnega nasilja.

Oblasti še vedno niso priznale Oslobojilne fronte, Zveze mladine in AFŽ. Podpirajo pa fašizacijo dežele z različnimi »bundi«, kakor je BHS itd. Wurfkommande nemoteno ogrožajo in napadajo slovenske antifašiste. Temu odkritemu nasilju pa se pridružujejo še zasedbene oblasti, kar dokazuje napad v Podrožici.

Slovenski komunisti se zavedajo, da morajo biti najodločnejši borci za pravice slovenskega ljudstva. K temu jih obvezujejo tudi tradicije narodnoosvobodilne borbe. Borba koroških Slovencev za njihove osnovne demokratične pravice je hkrati tudi borba za demokratizacijo Avstrije.

V tej borbi je potrebno sodelovanje slovenskih in avstrijskih antifašistov, ki mora postati še tesnejše. Da je naša pot pravilna, nam dokazujejo številni napadi reakcije, ki skuša ovirati naše gibanje.

Med zasledanjem je prispela vest, da so fašistični banditi oskrnili v Borovljah grobove 46 partizanov. Predsednik Tschofenig je predlagal kongresu

Tudi II. mladinska brigada Matije Verdника-Tomaža se zaveda svoje dolžnosti

Prve dni našega bivanja na mladinski progi Šamac—Sarajevo smo izrabili v to, da smo imeli v glavnem predavanju, fizikalne ure, pouk slovensčine, pevške vaje in podobno.

Kakšno veselje je zavladalo med brigado, ko smo dobili od glavnega štaba nalogo, da gremo delat! Tovariši iz sosedne vojvodinske brigade so nam dali zadnja navodila za delo. Veselo smo se pripravljali za odhod na odsek, ki na njem delamo in z delom utrjujemo našo povezanost z vso jugoslovansko mladino in mladino vsega naprednega sveta.

Po kosilu smo šli po orodje in nato z zastavo na čelu odkorakali na teren. S pesmijo »Šamac—Sarajevo« smo se bližali odseku, določenemu za našo brigado. Tovariši štaba odseka, ki je v njem vključena brigada, nam je odkazal mesta in razvrstili smo se po nasipu. Naše delo je bilo, da smo kopali kamenje, natovarjali samokolnice in jih prevažali na daljavo 50 m. Norma za brigado je bila okoli 300 samokolnic v šestih urah.

S kakšnim veseljem smo poprijeli za delo. Samokolnica za samokolnico smo z veliko naglico vozili čez cesto. Vsak po edinec je zastavil vse sile, skušal je prehiteti soseda in prekoračiti normo. Statističarka skoraj ni utegnila vpisovati posameznih samokolnic, ki so jih prevozili.

Visoko nad cesto v strmeh skalovju so tovariši kopali s krampi. Drugi spet so spravljali material do vznožja hriba in tretji so natovarjali samokolnice. Noben se ni pustil priganjati, vsak je iz lastnega nagiba in navdušenja delal, kar so mu dopuščale moči. Tudi tovarišice so pokazale, da nočejo zaostajati za tovariši in so z vsemi močmi pomagale pri prekoračenju dnevne norme.

Po dveh urah smo imeli kratek odmor in malico. Takoj se je opazilo, kdo je že od prej vaje težkega dela. Ogledovali smo si roke. Nekateri so imeli prav »lepe« žulje, drugi pa nikakega, čeprav so največ delali.

II. naša mladinska brigada dvakrat udarna

Z enakim poletom kakor I. trikrat udarna koroška mladinska brigada Franca Tavčmana-Lenarta se je tudi II. koroška mladinska brigada Matije Verdника-Tomaža vključila na progi Šamac—Sarajevo v obnovo Jugoslavije. Dne 20. oktobra je bila II. koroška brigada proglašena za udarno. V navzočnosti člana glavnega štaba mladinskih delovnih brigad je član štaba sekcije prebral koroškim brigadirjem odlok štaba sekcije, na podlagi katerega je bila brigada proglašena za udarno. Izrekel je posebno pohvalo v imenu sekcije in glavnega štaba ter je med drugim dejal:

»Že I. koroška mladinska brigada je s svojo požrtvovalnostjo in vztrajnostjo pri delu dokazala svojo povezanost z mladino Jugoslavije, svojo voljo za sodelovanje z vso napredno mladino sveta. Za svoje napore delo je bila trikrat proglašena za udarno in je dobila posebno pohvalo glavnega štaba. Tudi naša brigada je šla po isti poti: prepričan sem da jo bo nadaljevala in dokazala, da je prava slovenska mladina, ki živi še neosvobodjena v naši lepi Slovenski Ko-

resolucijo na deželno vlado, ki v njej obsoja umazano dejanje in zahteva takojšnjo preiskavo proti terorističnemu delovanju »Wurfkommand« ter takojšen razpust »Zveze domovini zvestih Korošcev«. Hkrati zahteva kaznovanje vseh fašističnih zločincev in kazenski postopek proti javnim organom, ki javno ali prikrito podpirajo nacistično delovanje »Wurfkommand« in drugih nacističnih elementov.

V novo izvoljeno koroško deželno vodstvo Komunistične partije Avstrije sta bila kot zastopnika koroških Slovencev izvoljena tov. Andrej Haderlap iz Celovca in tov. Milena Mohorjeva iz Škocijana.

Po odmoru smo spet nadaljevali z delom. Spet smo tekali s samokolnicami, jih prevračali in jih spet vračali. Hrib, ki smo na njem delali, se je od trenutka do trenutka zniževal in kup, kjer smo iztovarjali kamenje, se je stopoma večal. Noben ni čutil utrujenosti, delo smo z istim zaletom nadaljevali. Čimbolj se je število samokolnic večalo, tem bolj smo hiteli z delom. Petorka so med seboj tekmovali, vsaka je hotela postati najboljša. Do večera smo delali in šele zaradi teme nehali s tekmovaljem. Ponosni smo bili na dosežene uspehe. Že prvi dan smo dokazali našo voljo, da hočemo skupno z jugoslovansko mladino z delom uresničevati petletni plan. Reakciji smo dokazali, da se čutimo eno s slovensko mladino, ki živi že v svobodni domovini in manifestirali smo našo voljo po združitvi slovenskega naroda na Koroškem z ostalimi slovenskimi brati v novi Titovi Jugoslaviji.

V skupnem delu smo prekoračili dnevno normo za 106 odstotkov. Prva petorka je sama prevozila 531 samokolnic in s tem postala najboljša v brigadi. Vsa brigada je prevozila skoraj 5000 samokolnic. Najbolj se je izkazal brigadir Janko Košir iz Borovelj in je bil poleg treh tovarišev pohvaljen za svojo vztrajnost pri delu.

Tako bomo tudi v naprej nadaljevali z delom, hodili bomo po poti prve brigade, ki je za svoje delo prejela največje priznanje in postala trikrat udarna. Tudi mi hočemo s svojim delom dokazati, da smo prava slovenska mladina, ki se bori skupno z vso napredno mladino sveta za osvoboditev vseh zatiranih narodov in demokracijo v svetu. S svojim delom na progi bomo kovali bratstvo in enotnost demokratične mladine, postali bomo še odločnejši borci za pravice slovenskega naroda na Koroškem, ki se desetletja bori za osvoboditev. Sodelovanje slovenske koroške mladine naj bo korak bliže k svobodi, bliže k združitvi vseh Slovencev pod eno streho. Rado.

roški. Tudi naša brigada je postala udarna, z velikim poletom je delala na progi in vsak dan prekoračila dnevno normo. Toda ne samo pri delu na progi, tudi na fizikalnem in kulturno-prosvetnem področju se je izkazala vredna častnega naslova »udarna«, kar je najvišje priznanje, ki ga podeljuje glavni štab delovnim brigadam. Čestitam k vašim uspehom in k proglašitvi za udarno brigado, želim vam, da bi postali tudi dvakrat in trikrat udarni!»

Nato sta čestitala k ukpehu še šef štaba sekcije in glavnega štaba pri II. koroški brigadi. Delegat glavnega štaba je prečital protestno resolucijo, ki jo je poslala II. koroška brigada medzavezniškemu svetu na Dunaj zaradi terorističnega napada avstrijskih orožnikov in britanskih vojakov na člane I. trikrat udarne koroške brigade.

Po najnovejših vesteh pa je naša mladinska brigada postala že v drugič udarna in s tem častno hodi po poti naše prve mladinske trikrat udarne brigade Franca Tavčmana-Lenarta.

Po naši zemlji

Antifašistično prebivalstvo intervenira pri britanski civilni upravi

V sredo 29. minulega meseca sta se zgledala tovariša Prilaznik Balde, predsednik OF in župan Friderik Hrašt pri britanski civilni upravi v imenu antifašističnega prebivalstva občine Globasnica, da zoprosita zavezniško oblast za pomoč proti naraščajočemu nasilju fašističnih »Wurffkomand«. V pismu, ki sta ga ob tej priložnosti predala britanski oblasti, je med drugim rečeno:

»Zločinsko delovanje »Wurffkomand«, to je ilegalnih profašističnih organizacij v naši občini je zaradi pasivnega zadržanja orožništva zavzelo takšno obliko, da ljudstvo ni več varno življenja.

Edinice »Wurffkomand« v zadnjih tednih noč za nočjo napadajo, javno grozijo, da bodo antifašistom požgale hiše, jih postrelile itd. Po navedbi nekaj konkretnih primerov nadaljuje: »Zadnjih 14 dni s koli oborožene skupine, ki imajo s seboj najbrž tudi strelno orožje, ker stalno grozijo s streljanjem, redno hodijo ponoči v vasi ter terorizirajo slovensko ljudstvo. Ljude se ponoči sploh ne upajo na ceste. Nekateri se ne upajo spati več doma.

Člani »Wurffkomand« so znani velikomemski šovinisti in bivši nacisti, ki se legalno udeležujejo v organizaciji »Bund der heimatreuen Südkärntner«, ponoči pa se zbirajo v »Wurffkomand« in izvajajo zločinska nasilja.

Orožništvo do sedaj še nobenega od teh fašističnih zločincev ni aretiralo ni

ti ni izvajalo kakršnih koli nasilnih. Nasprotno, orožništvo daje svojim zadržanjem potuho tem fašističnim banditom.

Antifašistično demokratično prebivalstvo občine Globasnica pričakuje, da bo zavezniška oblast nastopila proti fašističnim »Wurffkomandam«.

Uradnik britanske civilne uprave je zastopnikoma izjavil, da za to niso pristojne zavezniške oblasti temveč avstrijske in jima je svetoval, naj se v bodoče obračajo na velikovško okrajno glavarstvo.

Koliko je pričakovati od velikovškega okr. glavarstva, najbolje pove njegovo stališče do teh fašističnih napadov, predvsem do napada v Podjuni, ki v zvezi z njim izjavlja, »da je na žegnanih in plesnih veselicah v tem kraju kakor tudi drugje v Avstriji, odkar človeštvo pomni, šega in navada, da se ljudje pretepajo.« Na ta način tolmači tudi napade teh fašističnih banditov v Podjuni in zanika seveda vsak obstoj »Wurffkomand«.

Kako potem tolmači stalne nočne patrole teh razgrajev, ki tudi ob dnevih, ko nikjer ni plesne veselice, strahujejo in ogrožajo mirno slovensko delovno ljudstvo celo v hišah? Slovensko ljudstvo se po tej izjavi velikovškega okrajnega glavarstva le še bolj zaveda, da od oblasti mima pričakovati pomoči in bo znalo v bodoče samo zavarovati svojo imovino in svoje življenje.

TUDI LETOS SO OSKRUNILI GROBOVE PADLIH PARTIZANOV

V noči pred Vsemi sveti so neznani nacistični zlikovci oskrunili grob 46 partizanov na borovelskem pokopališču. Razmetali so vence in odtrgali zvezdo, ki so jo vrgli v bližnji sadovnjak.

Isto noč so brezvestni zločinci tudi na grobu 85 partizanskih junakov v St. Rupertu pri Velikovu razmetali številne vence, ki so bili tam še od slovesnosti odkritja spomenika. Nekaj vencev so vrgli celo preko zida na cesto.

Hkrati so vse okoliške zidove in ograje ter poslopje Narodne šole in hišo, ki v njej stanuje tajnik Zadrzne zveze Kupper, pomazali s parolami Maier-Kaibitscha in Rainerja. S tem so tudi pokazali, kje je treba iskati te zločince, ki jim ni sveto niti pokopališče in ki njih sovraštvo ne obstane niti pred spominom mrtvih. To zločinsko dejanje ponovno dokazuje, kako zelo močno še živi nacizem v srcih koroških šovinistov, ki bi iz narodne nestrpnosti najrajši izbrisali z naše zemlje vse, kar je slovensko, še prav posebno grobove naših partizanov, te najjasnejše mejnike strnjene slovenskega ozemlja in neizpodbitne znake veličastne borbe proti fašizmu!

ODKAR LJUDJE POMNIJO...

Na ta način bo velikovško okrajno glavarstvo spet tolmačilo napad združenih podjunskih »Wurffkomand« na slovenske antifašiste pred gostilno Vižar na žegnanje 2. t. m. v Grabalji vasi. V resnici pa so prišli nacistični razgrajaci čisto namenoma in pripravljeni za napad pred gostilno pri Vižarju in tam začeli kričati: Kje je Luc? Kje so šentlipški partizani? Vse je treba pobiti!

Ko je tovariš Ivan Savčič iz Pogerč pri St. Vidu stopil pred vrata, so ga »Wurffkomandovci« takoj napadli s »Schlagringom«, da je ves krvav po obrazu komaj še našel nazaj v hišo. Razumljivo, da naši fantje ne morejo samo gledati, kako ti nacistični napadalci iz dneva v dan bolj drzno nastopajo in so zato šli, da jih odženejo. Začel se je pretep, pri katerem so prebili tov. Mohorju Srečku iz Nagelč pri St. Vidu ustna in izbili zob, tovariša Janeza Savčiča na s z nožem ranili na glavi in na licu.

V sosedni gostilni v Grabalji vasi, kjer je bil tudi ples, sta bila dva orožnika iz Sinče vasi. Na zahtevo naših fantov, da bi napravila pri Vižarju red in mir, sta odgovorila, da ju to nič ne briga, ker nista

v službi. Vendar sta bila oba oborožena in v službeni obleki. Pretep je trajal do pol druge ure zjutraj.

Naše ljudstvo se je že enkrat moralo obrniti za pomoč na zavezniške oblasti. Primer v Grabalji vasi ponovno kaže, da avstrijski varnostni organi nočejo preprečiti nadaljnjih nacističnih napadov in da očitno podpirajo ilegalne nacistične »Wurffkomande«, ki se zavedajo, da pod pretvezo »domovini zvestih« lahko brez kazni napadajo mirno slovensko prebivalstvo.

ST. VID V PODJUNI

V torek, 14. oktobra dopoldne, na isti dan, ko se je pričel proces proti naj večjemu vojnemu zločincu nad koroškimi Slovenci Maier-Kaibitschu smo spremljali na pokopališču rajnega Jerneja Rudlna, ki je podlegel posledicam koncentracijskega taborišča v Ravensbrücku, kamor so ga gestapovci odvlekli z ženo Stano iz Rojakove družine. Ko so namreč gestapovci izsledili, da je Rojakova družina ena najodločnejših pristašev osvobodilnega gibanja, so se z vso podivjanostjo znesli še nad njo.

Naj bo rajnemu, ki je po dveh letih postal žrtev minulega fašističnega divjanja, slovenska zemlja lahka. Težko prizadeti Rojakovi družini pa izrekamo globoko sožalje.

KAPLA OB DRAVI

Slovenska antifašistična mladina, ki se je zbrala dne 19. 10. 1947 na množičnem sestanku v Kapli ob Dravi, je protestirala proti ravnanju britanskih oblasti, ki so obsodile v Beljaku brigadirje prve koroške trikrat udarne delovne brigade Franca Tavčmana-Lenarta. V spomenici, ki jo je poslala mladina britanski civilni upravi v Celovcu, obsoja tak postopek kot nedemokratičen, in ugotavlja, da smo doživljali tako ravnanje v dobi nacizma.

Mladina je zahtevala takojšnjo izpustitev vseh obsojenih brigadirjev na svobodo.

ŠKOFICE

Dne 23. oktobra so se zagovarjali pred sodiščem Koban Blaž, pdm. Stihov na Suhli, Lah iz Pinje vasi in dva Kopečnikova iz Gorič zaradi tega, ker so v noči od 19. na 20. oktober 1946 razbili in odstranili s hiše Umeka napisno tablo ob-

činskega odbora OF v Škofičah. Kot pričee so bili poklicani, Umek, Seger Johann in Bürger Martin. Zadnja dva sta skušala krivce razbremeniti in sta izjavila, da so bili popolnoma pijani. Očitno je bilo, da so se o zgovoru prej dobro pomenili, ker so tudi krivci izjavili isto in niso priznali svojih krivde. Sodisce jih je na podlagi teh izjav oprostil.

Mislili bi, da si je sodišče na jasnem o tem, da človek, ki je popolnoma pijan in zaradi tega ni razsoden in vračunljiv, ne more svojega dejanja točno premisliti in da krivci v tem primeru ne bi mogli ponoči najti drog, s katerimi so sneli tablo, ki je bila pritrjena 3 m visoko na zidu. Razen tega so razbili tudi žarnico, ki je bila v isti višini. Smatramo, da je bilo to dejanje dobro preiščeno in ni dvoma o krivdi storilcev. Sodisce pa jih je kljub temu oprostilo, ker so pač razbili le tablo OF. To je nov dokaz, da nihče ni kriv pred avstrijskimi oblastmi, če nadaljuje svoje zločinsko delo proti vsemu, kar je slovenskega. Krivi so pred avstrijskimi oblastmi tisti, ki zahtevajo svoje pravice.

IZ NAJZAPADNEJŠE NARODNE MEJE PRI ŠMOHORU

Tudi pri nas v najzapadnejšem delu Ziljske doline na slovenski jezikovni meji utripa duh narodnoosvobodilnega boja prav tako kot po vsej Slovenski Koroški. Izpostavljeni smo bili vsa leta najbolj zagriženemu in neizprosno raznarodovanju od strani velenemstva. To zatiranje je doseglo svoj vrhunec v času nacizma. Da je Ziljska dolina slovenska in da je živo in tvorno so lelovala v kulturnem in političnem življenju Slovenske Koroške, pričata narodna prvobornilca Matija Majer-Ziljski in narodni poslanec France Grafenauer. Ljudstvo je z malimi izjemami slovensko. Narodno zatiranje je ravno pri nas pustilo najbolj vidne sledove in nam prizadevalo velikansko škodo. Kakor po vsej Slovenski Koroški, je avstrijska šola zastrupljala našo mladino, ubijala narodno zavest in odtujevala narod slovenskim kulturnim dobrinam. Učiteljstvo je bilo vedno samo nemško, učne moči za naše šole pa je izbirala »Sudmarka«. Vsako delovanje slovenskega kulturnega društva je bilo nemškim šovinistom trn v peti. Poskušali so vse, da bi nam onemogočili kulturne prireditve.

Kakor šola na otroke, tako so druge ustanove in uradi pritiskali na kmeti. Slovenski kmet je zaostal in postajal vedno bolj odvisen od finančno močnejšega Nemca. Zlasti so to delo vršile lesne firme »Drauland« in »bratje Hasslacher«. Upravnik tvrdke »Drauland« je bil zloglasni vojni zločinec in desna roka Maier-Kaibitscha Karl Fritz. Upravnik Hasslacherjevih žag Gurker je bil prav tako zagrižen sovražnik Slovencev in je grozil poslancu Francetu Grafenauerju celo s smrtjo. Zjavljaj je, da za ljudi Grafenauerjevega kova ni proktora na Koroškem.

Svoj vrhunec je doseglo zatiranje v dobi nacizma. Karl Fritz je začel takoj javno nastopati proti Slovincem in naše zavedne družine so hudo občutile njegovo zločinsko delovanje. Preprečil je podporo slovenskim družinam s številnimi otroki in na vseh področjih je stopnjeval pritisk na narodno zavedne Slovence. Pri vsem pa mu je pomagal nacistični župan Miha Grafenauer. Pred njegovimi napadi Slovenci niso bili varni niti na cesti. Njega vredni sluga je bil krajevni vodja NSDAP Pepi Novak, ki je denunciral antifašiste, ki so pomagali zavezniškim vojnim ujetnikom in civilnim prisilnim delavcem. Fritz in vaški trikot imajo na vesti številne preganjance. Takoj ob začetku vojne z Jugoslavijo je bilo aretiranih več oseb. Višek pa je doseglo sovraštvo pri izseljevanju. Najstarejša izseljenka, Alojzija Grafenauer, žena poslanca Franceta Grafenauerja je umrla v Nemčiji. Najmlajša izseljenka pa je pri izgonu štela komaj tri tedne. Posestva

so prevzeli Nemci ali pa so, si jih razdelili nacisti med seboj. Les iz izseljeniških gozdov, pa je odvažal lesni trgovec Simon Michor iz Čajne.

Danes, dve in pol leta po zlomu nacizma pa se naš položaj ni dosti izboljšal. Poprava škode izseljencem je tako malenkostna, da se ne morejo gospodarstvo dvigniti. O škodi, ki so jo nacisti prizadejali kulturnemu društvu, ko so zažgali vse njegove knjige, današnje oblasti sploh ne govorijo. Oblasti ignorirajo pritožbe izseljencev, ki zahtevajo ukradeni imovino od nacistov. Tako je dobil H. Pipp od občine celo potrdilo, da je vrnil vse, čeprav sosedje še danes vidijo pri njem predmete iz hiš izseljencev. Sploh naše krajevne oblasti ščitijo nacistične. Župan je pri registraciji celo spregledal, da so se po večini vpisali le za kandidate NSDAP. Znani ilegalec V. Wallner, ki se je ponašal s tem, da je član nacistične stranke od 1934, pa je dobil celo volilno pravico in člansko izkaznico nekega »odporniškega gibanja«.

Take so pri nas razmere, ki pa jih današnje avstrijske oblasti ne vidijo ali pa jih nočejo videti. Ljudstvo pa ve, kje je treba iskati zločince in ne bo mirovalo, predno bodo dobili zasluženo kazni vsi krivci zločinov, ki jih je moralo pretrpeti.

KOROŠKEGA PEVCA JOSIPA TORKERJA NI VEČ...

Koroški Slovenci v Ljubljani so v drugi polovici avgusta spremili na Žalah na zadnji poti znanega koroškega pevca Jožeta Torkerja, doma iz Otoka na Vrbskem jezeru. Ob odprtem grobu se je od pokojnika poslovil koroški rojak France Uršič in med drugim dejal:

»Jože, zaprepaščen in začuden stojim danes koroški rojaki ob Tvojem grobu. Kmalu bo 30 let, ko smo zapustili Koroško. A kljub tej dolgi dobi si Ti ostal med nami najboljši, najpristnejši Korošec. Ni Ti bilo posejano z rožicami ne tam gori ob Vrbskem jezeru, kjer je v senci starodavnega Otoka tekla Tvoja zibelka, ne tu v Ljubljani. Vse življenje si se boril za dva ideala, za Slovensko Koroško in za socialno pravico. Boril si se in ostal vedno zmagovalec. Niti trenutka nisi dvomil o tem, da bo rešena izpod fašističnega jarma nemške ohole gospode naša Slovenska Koroška, niti trenutka nisi okleval, kadar je bilo treba pomagati malim in zapostavljenim. S kakšnim veseljem si pozdravil novo Jugoslavijo, s kakšnim zaupanjem si govoril, da samo mova, socialno pravična Jugoslavija more biti rešiteljica naše Koroške, našega koroškega ljudstva, narodno in gospodarsko zaslužjenega.

Nam, Tvojim rojakom, v katerih ime-nu govorim, je najbolj hudo, ker Ti ni bilo dano, da bi doživel svobodo Slovenske Koroške, da bi se mogel vrniti tja na Vrbsko jezero, tja v slovenske Gure, kjer so zrasle iz trpljenja in upanja slovenskega kmeta in delavca najlepše pesmi, hudo je nam, da ne bomo mogli porajati skupaj v Škufče in Pinjoves, da ne bomo mogli skupaj zreti s Humberškega klanca na svobodni Rož in s Hovsa na najlepše slovensko jezero, na Vrbo in na Osojske ture.

Jože, vrnili se bomo na Koroško in ponesli Tvoj tako lepi in čisti spomin tja gor, kjer počiva v Hodišah Habihov Mihej, pevec mučenik, tja na Otok, kjer v tihih pomladanskih novih doni iz jezerskih globin potopljeni glas zvona svobode naših dedov...«

KER JE BILA NA MLADINSKI PROGI

V številki z dne 17. 10. 1947 smo poročali, da je tov. Tedi Miškulin-kovi iz Škofič predal kmečki vodja na občini odlok delovnega urada, s katerim jo pošilja na delo v Salzburg, z besedami, »da bo šla lahko tudi v Salzburg, če je lahko šla na progo.«

Kakor smo naknadno zvedeli, teh besed in izgovoril kmečki vodja, temveč župan škofiške občine.

Tudi pri tovarišu Trehtarju Na-cetu v Dobu pri Pliberku so se zgledali orožniki in zahtevali, da mora njegov brat Simon Trehtar proč od doma na delo s cinčno utemeljitvijo, da doma očitno ni dovolj dela, če se je posestnik mogel udeležiti pri delih na progi Šamac-Sarajevo. Ponoven dokaz, kako reakcija hoče na vse mogoče načine streti borbeno voljo naše mladine.

FILM V NOVI JUGOSLAVIJI

Stara Jugoslavija skoraj da ni poznala lastnega filma. Redki kulturni filmi, ki so pred vojno nastali v Jugoslaviji, pa so bili tehnično nepopolni, predvsem zaradi tega, ker država ni dala na razpolago primernih sredstev, da bi nastala omemba vredna filmske proizvodnje. Nova Jugoslavija je tudi v pogledu filma in njegove proizvodnje popolnoma prelomila s preteklostjo in ustvarila vse pogoje, da se jugoslovanskemu filmu že v najbližji bodočnosti obetajo zavidanja vredni uspehi. Kmalu po osvoboditvi je bil pri jugoslovanski zvezni vladi ustanovljen Komite za kinematografijo, ki je ministrstvu podobna ustanova. V Sloveniji je za področje Slovenije ustanovljen pri vladi LRS komite za kinematografijo.

Kmalu po osvoboditvi so nastala v večjih mestih Jugoslavije filmska podjetja, ki imajo namen ustvariti domače jugoslovanske umetniške in dokumentarne film in tudi filmske tehnike. V Beogradu sta bili ustanovljeni kar dve filmski podjetji in sicer »Avala-film« in »Zvezda-film«. Kakor znano, se v Beogradu že gradi veliko filmsko mesto, jugoslovanski Hollywood, v katerem bodo eni največjih filmskih ateljejev v Evropi. V Zagrebu je bilo ustanovljeno filmsko podjetje »Jadran-film«, v Ljubljani pa podjetje »Triglav-film«, ki je izdelalo že več dokumentarnih filmov in filmskih obzornikov, zdaj pa se pripravlja na snemanje prvega slovenskega umetniškega filma »V osrčju Evrope«, za katerega je scenarij napisal pisatelj Ciril Kosmač in čigar dejanje bo obravnavalo junaško borbo primorskih Slovencev za priključitev k Jugoslaviji.

Kako veliko skrb posveča ljudska oblast razvoju slovenskega filma nam najbolje priča zakon o petletki LR Slovenije, po katerem bo v Sloveniji investiranih za razvoj kinematografije v tem času 80.000.000 Din. Po zakonu mora filmsko podjetje »Triglav-film« do leta 1951 izdelati 5 različnih umetniških, kulturnih in dokumentarnih filmov na normalnem traku in 4 različnih šolskih, prosvetnih in znanstvenih filmov na ozkem traku.

Kakor v Sloveniji tako je film tudi v

drugih republikah Jugoslavije postalo važno vzgojno sredstvo za prebujanje in kulturno dviganje ljudstva. Že doslej so jugoslovanska filmska podjetja izdelala veliko število dokumentarnih in kulturnih filmov. Tako so bili izdelani filmi »Živo srebro iz Idrije«, »Glasbeno življenje v Zagrebu«, »4 ur v Beogradu, prestolnici Jugoslavije«, »Resnica o Pulju«, »Slikarstvo narodov Jugoslavije 19. in 20. stoletja«, »Vlak št. 51«, »O kulturnih in zgodovinskih spomenikih Ljubljane«, »Titovi pionirji« itd. Največji dosežani uspeh pa je film iz življenja dalmatinskih ribičev v dnehi narodno osvobodilne borbe »Slavica«, ki je prvi jugoslovanski umetniški film in je dosegel velik uspeh. Ta film bodo prikazovali tudi v inozemstvu. Scenarij je napisal Vjekoslav Afrič, eden od prvakov jugoslovanskega filma, ki je »Slavica« tudi režiral.

V začetku letošnjega leta je filmsko podjetje Jadran-film v Zagrebu pričelo snemati umetniški film »Živel bo ta

narod« po scenariju Branka Čopiča in v režiji Nikole Popoviča. Vsebina filma je prav tako iz osvobodilne borbe in v nejem bo prikazano junaštvo, požrtvovalnost in napor ljudstva Bosanske Krajine med osvobodilno vojno.

V začetku drugega leta pa bodo jugoslovanski kinematografi predvajali že tretji jugoslovanski film povojne proizvodnje in sicer film z naslovom »Kakor plima«, ki ga je pričelo snemati filmsko podjetje Avala v Beogradu. Film bo prikazal borbo beograjske mladine v letu 1941, in to od začetku okupacije do novembra 1941. Začetek filma se prične 6. aprila, na dan napada Nemčije na Jugoslavijo, in spremlja življenje in delo nekega rajonskega mladinskega vodstva, ki je vodilo borbo proti okupatorju. V samem filmu so prikazane mnoge akcije mladine kot razpečevanje letakov, požiganje kamionov, sploh vse akcije, ki jih je beograjska mladina opravila leta 1941. Scenarij za ta film je napisal Voja Nanovič, ki ima tudi režijo.

Kako so se pripravljali filmski igralci, ki igrajo glavne vloge v filmu »Kakor plima«

Prva stvar pred začetkom vsakega filmanja je vsekakor izbor igralcev. V filmu »Kakor plima« je šlo režiserju za to, da bo izbor igralcev tak, da bo na ta način režija sama čim bolj neposredna in realna. Ravno zaradi tega filmsko podjetje Avala ni angažiralo poklicnih igralcev, temveč se je v glavnem oslonilo na to, da je poiskalo med srednješolsko mladino v Beogradu mladince in mladinke, ki bi odgovarjali naslovnim vlogam v filmu. To je filmskemu podjetju uspelo po daljšem iskanju s pomočjo mladinske organizacije. Med srednješolsko mladino v Beogradu je bilo izbrano določeno število mladincev in mladink, ki so bili takoj nato poklicani v filmski studio, kjer so bila z njimi napravljena prva poizkusna snemanja. Šele potem je bil dokončno določen zbor igralcev, ki igrajo naslovne vloge junakov v filmu »Kakor plima«.

Da je filmsko podjetje angažiralo

igralce iz vrst srednješolske mladine, je vzrok tudi v tem, ker do danes v Jugoslaviji še ni na razpolago dovolj mladega igralskega naraščaja.

S tem, da je bil napravljen izbor, pa je bilo opravljeno šele začetno delo, ki je zahtevalo, da se ti mladi igralci v teku doglednega časa usposobijo za odgovarjajoče vloge v filmu. Mladinci, ki so bili izbrani, so iz Beograda, iz Zagreba je edino Irena Kolesar, ki je dobro poznana iz prvega jugoslovanskega celovečernega filma »Slavica«, ki je doma, kakor tudi v inozemstvu dosegel velik uspeh in priznanje.

Mlade igralce je bilo sedaj treba usposobiti za igranje v filmu. Vodstvo filma se je odločilo, da odpre tečaj za mlade igralce v šoli na Umki pri Beogradu. Stvar je bila v tem, ker se nekateri med izbranimi mladinci sploh niso bavili z igranjem ali pa so nastopali samo kot diletanti. Vodstvo je Umko izbralo zaradi

tega, ker je imelo za vzgojo mladega filmskega naraščaja zelo malo časa in ga je bilo treba usposobiti v enem mesecu. Sola se je začela.

Igralci, ki nastopajo v filmu »Kakor plima« predstavljajo s svojo igro borbeno skupnost jugoslovanske mladine. Ta skupnost je ravno osnovna značilnost tega filma. Da bi bili mladi igralci sposobni to skupnost resnično in stvarno prikazati, je bilo potrebno, da se na Umki živijo drug v drugega in na drugi strani v skupnem delu začnejo pojmovati delo, življenje in borbo jugoslovanske mladine, kar morajo prikazati v filmu. To jim je lahko nudila edino šola na Umki, kjer so bili stalno skupaj in se je na ta način med njimi v delu in učenju ustvaril tisti potreben kolektiv, ki ga zahteva vsebina samega filma.

V šoli je pouk trajal od ranega jutra do 12. ure ponoči. Izhod iz šole je bil dovoljen edino vsako nedeljo popoldne.

V začetku so bile pri pouku težave. Z vztrajnim delom in stalnim sodelovanjem vodstva filma pa je mladincem uspelo, da so prebrodili prve težave in tako iz dneva v dan vedno bolj razumeli pomen vloge. Vodstvo je pri učenju imelo določen načrt. Da bi mladinci čimprej razumeli in občutili pomen svojih vlog so se lotili učenja po sistemu Stanislavskega. Tako je mladincem uspelo, da so v kratkem času spoznali pomen igre in razumeli najvažnejše, to je, da se je treba v umetnosti igranja živeti a ne predstavljati. Pri tem je treba poudariti, da so se učenja oprijeli s pravo mladinsko udarnostjo.

Kmalu za tem, ko so mladinci začeli spoznavati pomen igre, je vodstvo začelo z njimi obdelovati posamezne vloge. Vsekakor pripravljala doba ni bila popolnoma zadovoljiva, vendar je bilo to nemogoče drugače v pogojih, v katerih je vodstvo pripravljalo snemanje filma.

Kakšen je cilj in namen filma? Cilj in namen filma je v tem, da se skozi borbo mladine mesta Beograda, ne prikaže samo njihova borba, ampak borba mladine vse Jugoslavije. Jugoslovanska mladina ni delala herojskih dejanj samo v Beogradu, ampak po vsej svoji domovini. Ravno ta skupina mladincev pa mora prikazati borbo, tovarštvo in skupnost velikega borbenega kolektiva jugoslovanske mladine v času osvobodilne borbe.

OF - naša organizacija!

Sreda, 5. maj.

Pokret! — Italijanski izpad pri Foči je sedaj razumljiv. Imeli so namen, da bi osvobodili posadko, ki je bila obkoljena. To jim je uspelo. Na njihovo mesto v Fočo so prišli Nemci — »Vražja divizija«. Pomembno. Po mesecu in pol neaktivnosti prehajajo Nemci znova v napad. Morda je to samo zavarovanje proge Sarajevo—Višegrad, mogoče pa pomeni to nekaj drugega! Napadajo tudi v smeri proti Čačku. V Sandžaku so se pojavile nekakšne nemške vojne misije. V vsakem primeru stojimo pred novim vojaškim položajem, pre novo ofenzivo. Sovražnik se je zbral. Druga fronta je blizu. Hitler ne bo dovolil pogumne in močne armade, ki bi mu stala za hrbtom, na najvažnejših komunikacijah Balkana. Ofenziva bo.

Četrtek, 6. maj.

Drugič v Črni gori. — Skoraj leto dni je minulo, ko sem znova stopil v Črno goro in to spet pri Sokolovcu na Pivi. Naše enote so že davno v Črni gori. Delo v bolnici me je odtrgalo od dogodkov. Vendar vidim kakšen je položaj tu v Črni gori. Durmitor in Piva sta mnogo pretrpeli od četnikov. Iz prvih razgovorov s kmeti se vidi, da čutijo, da smo

jim mi prinesli svobodo. Tu v Rudinah se je dobro držal pop Jovo Radović. Italijani in četniki so z vsemi sredstvi poskušali, da bi Črnogorce pokorili. Najbolj borbeni del, 800 ljudi, so pestrelili, a 12.000 ljudi so po podatkih Peke odveli v taborišče. Črno goro so zasuli s hrano. En sam četnik je lahko naenkrat dobil tri obroke sladkorja, moka, olja. Trgovine v Nikšiću so bile bolj založene kot pred vojno. Od nekoga kmeta so naši zahtevali 50 kg mesa, on jim je dal 50 kg moka! Italijanom je prodajal meso in od njih kupoval makarone in moko. Kljub vsem tem mahinacijam pa se ljudstvo ni upognilo, obdržalo je svojo čast. Ko je Sedma krajiška preko Tepaca prodrla na Durmitorski plato, jo je tu dočakala neka bivša četniška četa v stroju. Komandant je podal raport in izjavil, da pristopa k partizanom. Gverilci iz tega kraja so osvobodili Zabljak, Šavnik in vrsto okoliških vasi, tako da so četniška skladišča ostala nedotaknjena. V Zabljaku je imel Peko govor pred 800 ljudmi, povečini žen, ki so bile vse v črnem. Četniki so tu pobili ogromno ljudi.

Petek, 7. maj.

Rudine. — Že drugi dan delava Judita in jaz v bolnici v Rudinah, ki se sedaj imenuje Bolnica št. 1. Nekateri sestanki trajajo šest do sedem ur. Eno

najvažnejših vprašanj je prehrana ranjencev. To je naš prvi in najvažnejši sektor dela. Hrana, to je hitra zdravitev ranjencev, hitra vrnitev v borbene enote, in to je glavna naloga bolnice. Že tri dni niso niti najtežji ranjenci dobili niti koščka kruha. Pojavilo se je nekaj primerov pegavca. Oni so vzeli neke opanke, jih skuhalo in pojedli. Vsakodnevni pojav je, da tisti ranjenci, ki se lahko gibljejo, gredo ob določenih urah s komisarjem in bolničarkami v bližnji travnik, kjer trgajo travo, ki jo potem uživajo.

Dober vtis je pustil Nikola Vujović, kmet iz okolice Vukova pri Nikšiću, zdrav človek z velikimi, okornimi rokami. Njegov oče, sedemdesetletni Marko Vujović je padel lansko leto v borbi z Nemci, ko je peta črnogorska brigada šla v Bosansko krajino. Nikola pravi:

»Mi, komunisti, moramo prvi stradati. Na nas gledajo vsi borci, pa tako kakor mi, tako tudi oni. Kakor smo prvi v jurišu, tako moramo biti prvi tudi tu.

V teh razmerah je to glavna naloga bolnice. Druga naloga je borba proti pegavcu, največja vestnost pri uničevanju uši.

Sobota, 8. maj.

Rudine. — Danes smo končali delo v bolnici št. 1 v Rudinah. Dobri ljudje so tu. Srečali smo tovariša Ščepanovića, ki je bil komandant bataljona v neki dalmatinski brigadi. Njegova prisotnost je v veliki meri dvignila moralo vsega bolničarskega bataljona. Po sestanku nam je pripovedoval o lakoti:

Šel sem iz Kifine vasi proti Morinam. Na poti sem ob neki ograji zaslišal kozo, ki je meketala, kot bi jo pičila kača. Stekel sem, da bi rešil ubogo žival, in ko sem prišel do nje, sem videl — eden

naših tifusnih bolnikov se je vlegel pod kozo in jo sesal...

Vprašanje ranjencev je velik problem. Oni zavirajo operacije naših oddelkov. Če bi ne imeli ranjencev, kje bi sedaj že bili. Več kot štiri ure sva Judita in jaz poročala Marku in Črnemu o položaju v bolnicah. Potem sta nam onadva dala podrobna navodila. Od konkretnih nalog je Marko podčrtal: Vprašanje prehrane v bolnicah, borba proti pegavcu, pokopavanje tovarišev, ki so umrli med pokretom, dviganje strokovnega sanitetskega osebja in pravilna razporeditev tega osebja. Okoli polnoči smo šli spat. Prišlo je poročilo, da je tudi dr. Kraus dobil pegavec. Hotel sem leči v drugi kot sobe, da ne bi slučajno prenesel pegavca na Marka ali Črnega. Marko pa mi je dejal:

»Tu sem leži, poleg mene.«

Vlegel sem se na pod, si dal torbo z dnevnikom pod glavo in zavlekel obraz pod ovrtnik moje debele suknje. Takoj sem zaspal.

Sobota, 15. maj.

Čelebić. — Danes zvečer so prišli k nam Kreun Penezić in Vlado Rolović. Svetovali so nam, da bi ta kraj čim preje razbremenili od ranjencev, ker bodo sem prišle edinece druge proletarske. Vražja divizija« je vedno bolj aktivna. Napadajo in prodirajo z novimi metodami. Izbirajo jarke, obkoljujejo naše položaje in vpadajo v globino našega ozemlja. Nekateri Nemci prežijo na naše puškomitraljeze in se jim počasi, ure in ure približujejo. Tri puškomitraljeze so iz bližine ubili z nemškimi »valterji«. Vse kaže, da se Nemci resno pripravljajo na velike borbe. Druga proletarska je napravila nekaj protinapadov in pokazala Nemcem, da so tu proletarci. (Dalje)

Ob 30 letnici Velike oktobrske socialistične revolucije

PO POTI SOCIALISTIČNE INDUSTRIALIZACIJE V SOVJETSKI ZVEZI

»Na področju magnetne nepravilnosti pri Kursku organizirati pridobivanje železne rude...«

Verjetno ne veste, da je gornji stavek vzet iz — Zakona o četrti Stalinski petletki. Magnetna nepravilnost... pridobivanje železa... Kursk... kaj pomenijo te besede? Odprimo znano knjigo »Pirroda in ljudje« in povest, ki ima naslov:

ZGODBA O ZAKLADU

nas bo seznanila z moskovskim profesorjem Leistom, ki je pred mnogimi leti odkril s pomočjo magnetne igle eno izmed največjih ležišč magnetnega železovca. »Že davno so opazili«, pravi pisatelj omenjene knjige, »da se magnetna igla v nekaterih krajih Kurske gubernije ziblje in kaže v zemljo. To okolnost je bilo treba preučiti in preiskati. To nalogo si je zadal profesor Leist. Delal je 22 let, oznamoval na zemljevidu piko za piko, spajal te pike do črte, da bi orisal ležišče rude pod zemljo. Štiri tisoč in petsto pik je zabeležil na zemljevidu. Vsaka pika ga je stala napornega dela... Končno je bilo delo dovršeno. Dokazano je bilo, da leži v Kurski guberniji v globini dveh do štiristo metrov v veliki razsežnosti magnetni železovec.«

Da bi izrabili pozemeljske zaklade, je bilo potrebno vrtati v zemljo. Graščaki, ki jim je pripadala takrat zemlja, pa so se ustrašili težav, oblasti niso nudile pomoči in delo je padlo v vodo. Leist je obupan odšel v Nemčijo, kjer je umrl, njegov zemljevid pa je padel v roke tujim kapitalistom.

Medtem je prišla Oktobrska revolucija, gospodarstvo graščakov in kapitalistov je zamenjala sovjetska oblast. Tuji kapitalisti, ki so imeli v rokah Leistov zemljevid, so predlagali sovjetski vladi, naj bi jim odstopila magnetno nepravilnost pri Kursku v zakup ali vsaj odkupila Leistov zemljevid za nekaj milijonov zlatih rubljev. Sovjetska vlada je predlog odklonila in na pobudo Lenina je odpotovala l. 1922 v Kursk znanstvena odprava, ki je odkrila velikanska ležišča železovca.

Izkoriščanje magnetnega železovca na področju Kurska, ki ga ni mogla izvesti carska vlada, bo naloga sovjetske metalurgije v četrti petletki.

Sovjetska metalurgija (kovinska industrija) se je v minulih stalinskih petletkah razvijala z naglico, ki nima primerne v zgodovini drugih zgodovinskih držav; samo sovjetska metalurgija je omogočila paglo rast strojne industrije in industrializacijo dežele, brez katerih bi postala država žrtev fašističnih napadalcev.

V kakšnem stanju je bila sovjetska metalurgija po končani vojni in kakšne naloge ji stavlja nova petletka?

Na ozemlju, ki so ga začasno zasedli hitlerjevci, je bilo osredotočeno preko 65 % jekla in litega železa; toda to sovražniku ni mnogo koristilo, ker so bile največje tovarne evakuirane na vzhod. Zaradi aktivnega in pasivnega odpora sovjetskega ljudstva Nemcem ni uspelo prižgati na zasedenem ozemlju niti enega plavža. Ko so hitlerjevci bežali pred Rdečo armado, so načrtno uničevali vse, kar so mogli: transport, in-

dustrijska podjetja in tovarne, stanovanjska poslopja itd. Ruševine so ponekod zavzele tako velikanski obseg, da se je celo čiščenje ruševin zdelo nemogoče.

Prav nasprotno je bilo stanje metalurgije v vzhodnih pokrajinah Sovjetske zveze. Metalurgija se je tam silno razvila. Med vojno je Ural podvojil proizvodnjo litega železa, zrasle so nove tovarne in kombinati v zapadni Sibiriji, Kazakstanu, Uzbekistanu, Azerbejdžanu, Gruziji itd.

Različno stanje metalurgije na zapadu in vzhodu Sovjetske zveze narekuje tudi različne naloge, ki jih ima metalurgija v novi petletki. Obnova predvojne ravni v proizvodnji železa, jekla itd., obnova vseh tovarn in podjetij, izgraditev metalurgije na polotoku Kolu in industrializacija Urala in Sibirije so veliki cilji, ki ga bo uresničila SZ v bodoči petletki.

Zgodovinski odlok boljševiške Partije o oboroženi vstaji

SIRŠA SEJA CK RSDRP (b) V PETROGRADU
DNE 29. (16.) OKTOBRA 1917

Na seji CK dne 9. (16.) oktobra v Petrogradu se je skupaj z Izvršno komisijo Petrograjskega komiteja, Petrograjskim okrožnim komitejem, vojaškimi organizacijami in predstavniki skupine Petrograjskega sveta, Sveta strokovnih zvez, Sveta fabličko-tovarniških komitejev in z železničarji razpravljalo v sklepu Centralnega komiteja z dne 23. (10.) okt. o oboroženi vstaji. Na dnevnem redu so bila naslednja vprašanja: 1. poročilo o seji Centralnega komiteja z dne 10. oktobra; 2. kratko poročilo predstavnikov; 3. tekoče zadeve. Na seji je Lenin sporočil sklep Centralnega komiteja in obsodil stališče Zinovjeva in Kamenjeva, ki sta nastopila zoper vstajo. (Po seji sta L. Kamenjev in G. Zinovjev napadla sklep Centralnega komiteja v drobnomeščanskem, nepartijskem listu. Lenin je označil njun korak za stavkokaštvo, kajti s svojim nastopom sta izdala Rodzjanku in Kerenskemu odlok Centralnega komiteja Partije o oboroženi vstaji in sklep, da se morajo pred sovražnikom skriti vse priprave za oboroženo vstajo kakor tudi dan oborožene vstaje.) Ob koncu seje je bil ustanovljen Vojnorevolucionarni center, v katerem so bili tovariši: J. Sverdlov, J. Stalin, A. Bubnov, M. Uricki in F. Džerdžinski.

RESOLUCIJA

Udeleženci seje pozdravljajo in soglasno potrjujejo sklep Centralnega komiteja ter pozivajo vse organizacije, delavce in vojaške k vsestranskim in pospešnim pripravam za oboroženo vstajo in k podpori Centra, ki ga je v ta namen ustanovil Centralni komite. Hkrati izražajo trdno prepričanje, da bosta Centralni komite in Svet določila najugodnejši trenutek za napad in dala vsa potrebna navodila.

LIDIJA SEJFULINA:

Kmečka legenda o Leninu

Na poti v mesto sem slišal v kmečki hiši legendo o Leninu. Kmet Nikita Minušev je v viharu in snežni zimi leta 1918 nameraval napraviti stošestdeset kilometrov dolgo pot, da bi v okrožnem mestu zvedel novice. Vzel me je s seboj. Mraz, veter in strahovit snežni metej so naju prisilili, da sva si pred mrazom poiskala prenočišče. V kmečki hiši pri Minuševih prijateljih sva našla na majavih klopih, temnih posteljah in okrog mize s samovarom nekaj potnikov, ki so tudi tam našli prenočišče. Tudi oni so bili na poti, da prinesejo domov novice iz mesta, in niso se bali snežnega viharja. S prijrtimi, temnimi kmečnimi očmi so se gledali in večidel molčali, dokler se ni zmračilo. Pogovarjali so se, kakor je pač ob takšnih prilikah navada, o cenah žita, o pomanjkanju blaga in — z največjo previdnostjo — o novi spremembi v državi. Toda ko je luč, ki je visela izpod stropa, začela medleje svetiti, ker je zrak postal gost od dihanja in od izhlapevanja mokre obleke kmetov, stisnjenih v mali sobi, so se vmešale v pogovor tudi ženske. Koščena gospodinja sivega lica in sivih kit z robcem nad uglasimi črnimi očmi je začela pripovedovati tistim, ki so bili še budni, zgodbo o Leninu: kako sta si Lenin in car med seboj razdelila ruski narod.

Nekega dne je prišel k carju Nikolaju njegov glavni general. »Stvar je takšna, vaše carsko veličanstvo. Nekje v daljni deželi, v daljni državi se je pojavil nek človek, ki ima vse znanje in umetnije v

mezincu. Ni znano, kakšnega stanu je, kdo so njegovi starši. Nima potnega lista, toda ime mu je Lenin. In ta človek ti govori tako: Jaz sem proti carju Nikolaju in pridobil bom vse njegove vojaške z eno samo čudodelno besedo. Toda tvoje generale, vse tvoje uradnike in velespoštovane oficirje, pa tudi tebe samega, car Nikolaj, bom uničil, zdrobil vas bom v sončni prah in vas razgal na vse strani sveta. Znam besedo, ki mi daje moč nad vami.«

Car Nikolaj je prebledel od strahu, poskočil, se zagrabil za glavo in začel na vse kriplice kričati:

»Pišite pismo, čim hitreje morete, človeku, čigar stanu ne poznate, ki nima potnega lista in ki se imenuje Lenin — naj meni priznase, moje generale, uradnike in velespoštovane oficirje pa naj razžene na vse strani sveta — in jaz mu bom dal zato polovico svojega carstva.«

K carju so bili poklicani učeni ljudje, ki so naostriili šiljasta peresa in napisali Leninu pismo:

»Tako je torej ta stvar, Lenin, pusti carja Nikolaja s svojimi umetnijami pri miru, sebi pa vzemi za to polovico carstva mirno in brez preklinjanja.«

»Minilo je nekaj časa, dokler ni prišel odgovor tega človeka, ki mu je bilo ime Lenin:

»Car Nikolaj, meni je prav, vzel bom polovico tvojega carstva. Toda doo-

čil bom, kako si ga bova razdelila. Ne po gubernijah, ne po okrožjih in okrajih. Ampak tako — to je moja zadnja beseda: Vzemi si, car Nikolaj, vse, kar ima bele kosti: generale, uradnike, velespoštovane oficirje z vsemi njihovimi odlikovanji, redovi in križi z zlatimi zaponkami, z velespoštovanimi soprogami in njihovimi belokoščenimi otroki. Tebi pripadajo torej vsi gospodje velesposetniki z vsem svojim potomstvom. Dalje ti prepuščam vse trgovce, skupaj z njihovim blagom, pa tudi banke lahko odneseš. Vzemi vse tovarnarje z njihovimi blagajnami in stroji, z vsem njihovim tovarniškim bogastvom. Meni boš pa dal vse, kar ima črne kosti: kmete, vojaške, tovarniške delavce z njihovo revščino, ki jim pripada. Potem bom vzel živino za pleme, travnike in mater zemljo za kmetovanje.«

Ko je car Nikolaj prečital pismo, je zaplesal od veselja, plosnil z rokami in veselo zapovedal vsem generalom in velespoštovanim oficirjem:

»Sporočite takoj temu Leninu, da sem jaz z vsem sporazumen. Kako bi naj imel v malem prstu vse umetnije človek, ki pozna čudodelno besedo, ko mi prepušča vse moje neizmerno bogastvo, vse blago trgovcev in vso zalogo velesposetnikov, sam pa jemlje samo črne kosti, brez vsakršnih pravic! Z našim bogastvom si bomo najeli nove ljudi s črnimi kostmi, napravili iz njih nove vojaške in spet živel v miru in v bogastvu.«

Spet so brez sape prihiteli učeni mo-

žje. Nabrusili so šiljasta peresa in sporočili Leninu carjev pristanek. Toda niso mu dali čutiti svojega poroga, da si ne bi premislil in prišel spet s svojo čudodelno besedo. Ni trajalo dolgo in Lenin je prišel nekega dne v največji tišini k svojim vojakom, kmetom in delavcem. Car je s svojimi ljudmi bil že daleč. Tedaj so kmetje, vojaški in delavci videli, da stoji pred njimi povsem preprost človek, ki jim tako govori: »Dober dan tovariši.« Ponujal je vsem roko, nakar je glasno dejal:

»Vi in jaz bomo poslej živeli skupaj, ker smo tovariši. Toda morate me ubogati, ker jaz vse vem in bom svojim tovarišem pokazal pravo pot.«

Vojaški so odgovorili na svoj vojaški način:

»Razumemo, tovariš Lenin.«

Delavci, pismeni ljudje, ki so se izučili kakšnih rokodelstev, se tudi niso upirali. Toda kmetje so se jezili, zakaj je napravil tako slabo kupčijo s carjem. Ni kolajem. Dejali so:

»Zakaj si pustil, da ti je vzel državno blagajno in toliko denarja? To bi si lahko razdelili, bilo bi potrebno za gospodarstvo.«

Lenin se je smejal, pokimaval in odgovarjal:

»Ne kričite, ne stokajte, vzemite svojo zemljo in živino ter gospodarite. Drugo bo že prišlo. Tista državna blagajna bi bila premalo, ker vas je mnogo tisoč, a belih kosti je samo nekaj stotin. Imam besedo, ki je dobra za vse črne kosti tega sveta. Brž ko jo izgovorim, ne bo več nobena bela kost našla za sebe vojaške in ne delavca. Vsi bodo prišli k meni in nikogar izmed njih ne bodo mogli najti. Če pa ne delajo in same zapravljajo, ne bodo mogli dolgo vztrajati.«

Zopet je minilo nekaj časa in zgodilo se je, kakor je prerokoval. Nekega dne pa je prijezdil k Leninu človek s sporočilom od carja Nikolaja. Na papirju je bilo napisano:

»Goljufal si me, Lenin! Vzel si zase vse črne kosti, meni si pa pustil samo bele, ki nič ne delajo, ampak samo trošijo. Moji generali in velespoštovani oficirji so brez vojakov podobni starim konjem. Samo pijejo in žo. Gospodje velesposetniki so na koncu svojih zalog in zdaj nosijo svoje zadnje obleke, vsa svila in žamet sta raztrgana. Moji trgovci so propadli, brez kmetov ne morejo prodati svojega slabega blaga. Moji tovarnarji so pokvarili vse svoje stroje, ker niso izurjeni in poznajo vse samo iz knjig. Tujega črnokoščenega ljudstva ni mogoče pri nas najeti, ker vsi žele priti pod tvojo oblast; tega pa je kriva tvoja čudodelna beseda. Prišlo je tako daleč, da ti mogli leči in umreti in zato ti moji generali in moji velespoštovani oficirji napovedujejo vojno, da si pridobijo spet črne kosti.«

Od tedaj traja vojna med belimi in črnimi kostmi. Toda beli ne bodo dolgo vzdržali, ker so generali in velespoštovani oficirji navajeni, da tulijo na voja-

ke, premetavajo vojsko sem ter tja, sami pa imajo drobne mišice, da jim bo vojskovanje kmalu prekislo. Ne bodo dolgo vzdržali na tej božji zemlji...

SOCIALNO ZAVAROVANJE

Po francoski revoluciji je v gospodarskem življenju zavladalo liberalistično načelo, po katerem posamezniki urejajo medsebojne odnose popolnoma svobodno. Država se v to ne sme vmešavati. V delovnih odnosih je to dovedlo do vedno večjega izkoriščanja delavcev in nameščencev. Uzakonjena je sicer enakost vseh državljanov pred zakonom, ni pa gospodarske enakosti. Da preživijo gospodarsko šibki delavci in nameščenci svoje družine, morajo prodajati svojo delovno moč pod pogoji, ki jim jih narekuje delodajalec. Proti temu izkoriščanju so se delavci združili v strokovne organizacije ter v zadnjih 50 letih večkrat s krvavo borbo prisilili državo, da jih je z različnimi zakoni zaščitila.

Ena glavnih oblik te zaščite je socialno zavarovanje, ki se briga za zdravje in existenco delavca in njegove družine v času, ko ne moreta delati in zaslužiti. Socialno zavarovanje je torej za delavca posebno velikega pomena in vsak mora poznati njegova načela, kajti le tako bo mogel ob vsaki priliki zavzeti pravilno stališče in bo znal braniti svoji interese.

Osnova socialnega zavarovanja je delovno razmerje, pri katerem daje nekdo drugemu svojo telesno ali umsko delovno moč v najem proti določeni plači ali odškodnini. Kdor daje svojo delovno moč v najem, nima v splošnem nobenega drugega dohodka in je plača edini vir njegovih dohodkov. Če bi človek bil sposoben za delo vse svoje življenje, bi socialno zavarovanje ne bilo potrebno. Pridejo pa v življenju časi, ko človek ne more dati svoje delovne moči v najem bodisi zaradi bolezni, nezgode, smrti, ali starosti, bodisi zaradi gospodarskih kriz, ki vržejo delavca na cesto. Tak dogodek, ki lahko vedno nastopi neodvisno od človekove volje, imenujemo riziko. O nastopu rizika delavec ne sprejema plače. Plače so v kapitalističnem gospodarstvu že same po sebi tako nizke, da komaj zadostujejo za kritje tekočih življenjskih potreb. Če torej delavec ne more delati, mu je odvzeta vsaka možnost, da preživi sebe in svojo družino. Dokler ni bilo socialnega zavarovanja, je ta problem v resnici obstojal, kar je privedlo do skrajnega uboštva delovnih množic. Ta problem so najprej poskušali rešiti posamezniki na prostovoljni osnovi, pozneje pa so morale države pod vedno večjim pritiskom delavskega gibanja vzeti rešitev socialnega

vprašanja delavskih množic v svoje roke. V začetku je država samo pomagala ustanavljati vzajemne zavarovalnice, ki so jih ustanavljali posamezniki in jih je tudi podpirala. To zavarovanje pa se ni moglo razviti, ker je bilo prostovoljno in so bili prispevki previsoki.

Država je nato uzakonila obvezno socialno zavarovanje. Najprej je bilo uvedeno za primere bolezni in nezgod, šele pozneje tudi druge vrste. Vsakdo je dolžan, da se zavaruje. Breme zavarovanja ne nosi samo delojemalec, temveč tudi delodajalec, ki se okorišča z delom in črpa svoj dobiček ravno iz nadvred-

nosti, ki mu jo delavec producira. Delodajalec je odgovoren za ustanovitev zavarovanja in tudi za plačevanje prispevkov. Iz sredstev, ki se naberejo, se plačuje zdravljenje, rente in pokojnine ter podpore brezposelnim. Zavarovanje je urejeno s posebnimi zakoni. Za izvajanje zavarovanja je država ustanovila posebne zavode, ki sprejemajo prispevke in poravnajo škodo. Te zavode upravljajo delavci in delodajalci sami, državi je pridržana le pravica nadzorstva.

Delavstvo po vseh državah se bori za enotni sistem socialnega zavarovanja, ki naj se izvaja v enem samem zavodu in uprava tega zavoda naj bo v rokah zavarovancev.

Kako krmimo brejo živino?

Mnogi živinorejci premalo pazijo na pravilno krmljenje in oskrbovanje breje živine. Breja žival mora imeti mir; vsaka nagla sprememba ji škoduje. Delo, ki ga normalno opravlja, je treba omejiti, zmerno gibanje pa živali vedno koristi. Krma mora biti obilna, toda le v toliki meri, da zadošča za razvoj zarodka in ohranitev materine srednje telesne teže. Živali se v začetku brejosti dobro redijo, ker jim krma bolj tekne. Takrat tudi zarodku še ni treba mnogo hranil. V polovici brejosti pa žival ne sme postati mastna.

Krma mora biti primerno sestavljena. Zarodku je treba drugačnih redilnih snovi kakor materi. Treba mu je mnogo beljakovin za staničje, železa za kri, apnenih soli za kosti. Te snovi pa mora biti v krmi.

Glede na brejost je treba krmo pokladati v določeni obliki. Predvsem ne sme biti obsežna, ker je trebušna stena že tako obremenjena, prostor za želodec in črevesje zožen in dihanje spričo razširjenja teh organov oteženo. Zato ne smemo pokladati krme, ki bi žival napejnale.

Krma mora biti lahko prebavljiva. Da se ne bi nakopičila v prebavilih, jo je treba pokladati večkrat na dan v majhnih množinah. Posebej je še treba paziti, da breja žival ne dobi mrzle vode in pokvarjene, plesnive ali zmrzle krme.

Hlev, kjer stoji breja žival, mora biti zračen in ne pregorel. Čist zrak olajša živali dihanje. Žival mora stati in ležati ugodno, zato je treba skrbeti za prostorno stajo in mehko nasteljo ter žival zavarovati pred udarci in poškodbami. Prenizka lega v zadnjem delu telesa utegne povzročiti izstop nožnice. Pri vi-

menu je treba paziti, da se žival ne prehladi. Ležanje na mrzlih tleh škodi breji živali in njenemu zarodku. Ugodno pa vpliva na razvoj redno snajenje kože.

Pri vseh brejih živalih je končno treba preprečiti zvrževanje, ki je lahko posledica najrazličnejših okoliščin: velikega napora, preobremenitve želodca ali črevesja, napenjanja ali drugače škodljive krme, mrzle vode, draženja, naglega ohlajenja in poškodb vseh vrst.

Breja krava se lahko giblje o lepem vremenu na paši, le proti koncu brejosti naj ostane v hlevu. Pred pašo ji dajmo nekaj suhe krme. Če je stala krava običajno v hlevu, ji paša za časa brejosti ni potrebna. Po porodu ima krava največ mleka, ki ji potem polagoma poma. Na to vpliva tudi na novo pričeta brejost. V drugi polovici brejosti mleko vedno bolj pojema in nazadnje ga kljub molži popolnoma zmanjka. Vendar so dobre molznice, ki dajejo mleko vse do naslednjega poroda. Vendar to ni prav, ker se izloča z mlekom velika množina redilnih snovi, ki jih potrebuje zarodek. Dokazano je, da taka krava po telitvi ne doseže več polnega donosa. Potrebno je torej v času brejosti molžo polagoma opustiti, najbolj prav v 8. tednu pred telitvijo, samo šele v 4. ali 6. tednu bi bilo premalo. V 8. tednu naj kravo molzemo le dvakrat na dan, od 6. tedna dalje samo še enkrat. Mleko se kasneje samo ustavi. Če to nič ne izda, naj se izmiva vime z mrzlo vodo vsak drugi ali tretji dan in naj se nekaj ur pozneje temeljito izmolze, prehod k opustitvi molže je treba izvesti zelo previdno. Zmerraj je treba izmolžiti vime do zadnje kaplje, drugače povzroča zaostalo mleko slabe posledice.

Proti koncu brejosti krmljenje, kakor že omenjeno, ne sme biti preobilno. Predebele krave dobijo navadno porodne mrtvoudi. Nujno je potrebna primerna sestavka krmil. Zrezkov repe je treba manj, zato pa več redilnih snovi. V senu je dokaj apnenih snovi in je to zato dobro in neobhodno potrebno krmilo. Sploh prihaja seno v prvi vrsti v poštev za krmo breje živali. Zato treba preizkusiti njegovo kakovost. Če ne ustreza potrebam, lahko povzroči taka krma mehkostnost in kostolomnico ravno pri brejih kravah, ki potrebujejo za zarod in mleko mnogo apnenih soli. V letih, ko je krma slaba in pomanjkljiva, pogine za to boleznijo mnogo brejih krav. Temu pojavu odmoremo s posebnimi apnenimi pripravki, kot je klajno apno itd. V danem primeru je živini dajati tudi železnate pripravke. Dobro je, da pokladamo kravi pred in po porodu tudi laneno moko, ki jo nasujemo v pijačo, ker dobro vpliva na odlučanje trebila. Tri do štiri tedne pred porodom je treba zmanjšati dnevni obrok krme in to posebno pri debelih kravah.

Včasih je pred telitvijo vime zelo napeto. Krave ali junice ne smemo molžiti, ker je prvo mleko nujno potrebno za čiščenje črevesja navorojene živali. Breja krava mora v hlevu imeti dovolj prostora, da je varna pred udarci sosednih krav. Proti koncu brejosti je treba kravo čuvati pred prepihom. Prenagla hoja in grdo ravnanje s kravami prav tako škoduje in dostikrat povzroči celo zvrženje.

Dr. I. B.

TA TEDEN

SE SPOMINJAMO

7. 11. 1917 (po starem, pravoslavnem koledarju 25. oktobra — odtod ime »oktobrska«) je bil začetek velike Oktobrske socialistične revolucije Rusiji.
7. 11. 1946 je bila v Jugoslaviji zgrajena prva mladinska proga Breko-Banoviči.
9. 11. 1583 je bilo v Wittembergu v Nemčiji končano tiskanje Dalmatinovega prevoda Sv. pisma v slovenščini.
10. 11. 1759 je bil rojen nemški pesnik Friedrich v. Schiller (umrl 9. 5. 1805).
11. 11. 1821 je bil rojen veliki ruski pisatelj Fjodor M. Dostojevski. Umrl 1881.

FRANCE BEVK:

12

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

»Tako. Zaradi pridige. Zaradi molitve.«

»Zadovoljni so. Pa lepše je bilo prej.«

S sestro se nikoli ni razgovarjal o zadevah, ki so se tikale njegovih stvari in dušnega pastirstva. Kljub štiridesetim letom se mu je zdela še vsa otroška, še prav taka majčkena deklica kot takrat, ko je bila prišla k hiši. Sedaj pa se mu je v goreči želji, da se s kom pogovori, nenadoma zazdela odrasla in zrela ženska. Pa saj bi se bil tisti večer razgovarjal tudi z otrokom.

»Tako pravijo?« jo je motril izpod čela. »Ali pa si le ti tako misliš?«

»Moj Bog, saj sem jih slišala! Vedno me vprašujejo, kdaj bo zopet po starem. In so polni hvale o tebi.«

Čedermac ni maral hvale, a najmanj, da bi mu jo kdo prinašal na uho; v tem trenutku pa mu je vendar neizmerno dobro dela. Zopet je stopil po kuhinji in zatiral nasmeh samozadovoljnosti na obrazu. Ljudje mu zaupajo. To je sprejemal kot bogato plačilo. V trenutku ga je minilo pol bridkosti, ki jo je bil prinesel s seboj.

»Še bo tako, kot je bilo«, je govoril s preroško zanesenostjo, bolj sebi in senci na steni kot sestri. »In če ne pusté, da bo tako, kot je bilo, tudi drugače ne bo! Ne bo! Če mi kdo ukaže, naj delam zoper Boga, ali ga imam dolžnost ubogati?«

Obstal je bil in se zazrl v Katino.

»Ne vem«, mu je plaho odgovorila.

»Kako, da ne veš?« se je vedro razbujal. »Ali si mar pozabila nauk? Ali naj ubogam, ako mi kdo poreče, naj delam zoper Boga?«

»Ne.«

»No, vidiš«, se je nasmehnil. »To je enostavno, za to ni treba velike učenosti. In ne bom ubogal. Če ne bomo kot prvi mučenci«, mu je od nenadne ganjenosti za trenutek potisnil glas, »bomo še pred maliki zažigali kadilo. Če bodo vsi slušali, jaz ne bom«, mu je prekipevalo razburjenje. Čutil je neizbežno potrebo, da pove pred Katino, kar je bil sklenil v sebi, a ni maral izustiti niti pred vaščani niti pred tovariši. »Ne bom«, je vzkliznil, »rajši se dam zapreti; v ječo naj me vržejo...«

»Moj Bog, zakaj?« se je prestrašila Katina. »Kaj govoriš?«

»Ne pravim, da me bodo«, je rekel s trdnim glasom. »Pravim samo, da se rajši dam mučiti, kakor da bi delal zoper Boga. Ali razumeš? Saj ni treba, da razglašiš vsemu svetu, kar sem ti povedal, vendar je tako... In tako bodi!«

Katina je bila prepadena, vsa zmedena; ni vedela, kaj naj si misli. Pogosto ji je bilo hudo, da ji brat ni vsega zaupal kot nekdanj materi, večkrat je bil celo trd v njo. Zdaj je bila vsa zavzeta, hvaležna, vendar se ji je zdel tako čuden, nenavaden, da se je plašila.

Gledala je za njim, ki je nenadoma odšel v izbo, a se je vrnil že v naslednjem trenutku.

»Ali je bil dolgo tu?«

»Ne dolgo, se ji je zataknilo v grlu. »Nekaj časa...«

Gledal jo je nekaj trenutkov v oči, nato se je zdrznil in vzel svetilko.

»Lahko noč! Tudi ti takoj zakleni in leži!«

Odšel je po stopnicah.

*

Deževalo je. Čedermac je hodil po izbi, se zdaj pa zdaj ustavil in pogledal v latnik, na zelene veje, ki so bile obtežene z deževnimi kapljami. Sivkasta svetloba se je tako redka pretakala skozi čipkaste zavesa, da je bila izba temna. Stene so se mu zdele mrzle, nekam tuje, kakor zmerraj ob deževnih dneh. Na duši mu je ležal občutek tesnobe, zmeda misli, ki so se mu le od trenutka jasnile.

Na mizi je ležalo pismo, ki ga je bil prejel pred dnevi, pisalna priprava in prazna pola papirja. Pisal mu je bil žup-

nik Ivan Sever; že trikrat je sedel, da bi mu odgovoril, a je delo vsakikrat odložil. Ni se mogel zbrati, misli so se mu drobile. Z eno besedo: ni znal izraziti tega, kar je nosil v duši; zato bi bilo treba stvariteljske sile. Tri dni je odlašal za odgovorom, zdaj ga ni mogel več odložiti.

Župnik Sever je bil doma s Tolminskega, služboval je v »novih pokrajinah« nekje ob Soči. S Čedermacom sta se bila seznanila že pred vojno. Nekaj let mlajši od njega, izobražen, notranje uravnovešen; njegova filozofska mirnost, nerazburljivost, s katero je jemal vsako stvar in jo mirno presojal, mu ga je bila priljubila že v prvem trenutku. Med vojno je kot begunec živel v Italiji; v novih, neznanih mu razmerah se je večkrat k njemu zatekal po nasvet in pomoč. Postala sta si prijatelja. Pozneje sta se na redke čase obiskala, nekajkrat sta se sešla na božjih poteh, pogosteje sta si dopisovala. Sever mu je požel marsikatero bolečino, ki je bila Čedermacu tuja, a ga je poizkušal razumeti in ga tolažil z obljubo boljših časov.

Poslednji čas so bila njuna pisma izostala. Zdaj pa je nenadoma prišlo Severjevo pisanje, ki ga Čedermac skoraj ni več pričakoval in se ga je zato tembolj razveselil. Drobna, trepetajoča pisava, na gosto popisane štiri strani. Bilo bi čudno, ako bi Sever ne bil izvedel, kaj se godi in se nad tem ne zavzel iz dna duše. Čedermacu je dobro določeno zanimanje, bilo je kot pesem za njegovo srce. Iz hsed je vela bridka skrb in žalost, ne le sočutje, s katerim mu je povračal nekdanjo tolažbo.

Sto vprašanj — kako naj mu odgovori?

V pristaniščih sredozemskega morja

Pantelerija leži na najožjem kraju Sredozemskega morja. Od Sicilije je oddaljena 100 km, od Tunisa 70 km, a od Malte 50 km. Razume se, da je to izredno pomembna strateška točka v vojnem času. A Anglija si ga je polastila z izkrcavanjem šele tri leta po vstopu v vojno z Italijo.

Do vzhodne strani sredozemske obale pluje »Pobjeda« tri dni in noči. Ves čas butajo valovi ob ladjo, kot bi hoteli zastaviti parnik. Do Bejruta ne vidiš nikjer obale.

Pozno zvečer smo dospeli v pristanišče Sv. Georgija, kjer leži Bejrut. Luči v mestu opaziš že mnogo pred prihodom. Najprej se zasvetijo luči visoko v gorah, nato na griču, kjer leži mesto.

Libijski delavci se niso navajeni, da bi delali ponoči. Zaradi tega je morala »Pobjeda« krožiti vso noč okrog gričev. Ko so se potniki naspali, je bila ladja že zasidrana v pristanišču. Na ladijskih stopnicah so se gnetli libijski policaji v kratkih jopicah in s tropičnimi klobuki. Na obrežju so kraj skladišč trgovci razložili sadje, pijačo in obutev. Obklečeni so v haŕje in turške široke hlače. Glave si ovijajo s fesi in turbani. Ob pristanišču so skladišča, mošeje in trgi. Na vzpetem delu leže vrtovi s palmovimi nasadi.

Bejrut je tipično arabsko mesto z ozkimi ulicami in vzhodnjaškimi kopalnicami. Mestni domovi nimajo označenih hiš in števil, imenujejo se z imeni vladarjev. Na ulicah skoraj ni žensk. Sleherno mimoidoča ženska si ogledujejo od nog do glave. Nekatere nosijo črno tenčico — valo, skozi katero razbereš oblike njihovih obrazov. Trgovci dajejo predmetom takšno ceno, kakršen je pač kupec. Mnogo moč poseda pod nebom brez kakršnegakoli dela. V kinematografih se vrstijo ameriški filmi z arabskimi podnaslovi. Časopisi izhajajo v arabskem in francoskem jeziku.

Libija je majhna arabska država, ki je 24. novembra 1941. leta dosegla formalno neodvisnost. Ta dan praznuje kot nacionalni praznik. V daljni preteklosti je bil Bejrut feničansko trgovsko pristanišče. Nato so se ga polistili Perzijci in Rimljani. Nato je bil del velikega arabskega imperija. Od leta 1817.—1918. je pripadal Otomanskemu sultanu. Do proglasitve neodvisnosti je bila Libija francosko mandatno ozemlje. Francoska vojska je ostala v njej do 1947. leta.

Libija ima okrog 1 milijon prebivalcev, od katerih jih je v Bejrutu dobra tretjina. Drugo mesto in pristanišče Li-

bije je Tarabulus (Tripolis). Tu prebivajo: Levantinci, Arabci, Turki, Grki, Armenci in Zidje. Sosednja Sirija šteje okrog 3 in pol milijona prebivalcev. Njena prestolnica Damask je zvezana z Bejrutom z železniško progo.

Libija je gorska dežela z višinami do 2000 m. Gozdovi so v glavnem hrastovi. Ostalo so pašniki. V Libiji so našli lignit, ki vsebuje precej žvepla in ga predelujejo v mineralno gorivo. Površina obdelovalne zemlje je kaj majhna. Večji del zemlje posedujejo veleposestniki, ki jo oddajajo pod nemogočimi pogoji kmetom v zakup. Vaško gospodarstvo je izredno primitivno. Poljedelni sistem ovira gospodarski razvoj dežele. Libija nima dovolj živil, zato jih mora uvažati. Nedaleč od nas je angleška ladja razkladala fižol in sladkor.

Domača obrt in trgovina na drobno sta glavni opravili prebivalcev. Izdelujejo usušene in kemične izdelke. Mnoga velika podjetja so last francoskih družb. Inozemsko blago leži v libijskih skladiščih. To je francosko, angleško tekstilno blago in kovinski predmeti, kar pa izpodriva ameriško blago.

Ameriški kapital si vztrajno prizadeva, da se utrdi v Libiji in otesni francoski in angleški uvoz.

Pred kratkim je libijska vlada zaključila pogajanje z ameriško petrolejsko družbo, da bo potekel petrolejski vod iz Saudove Arabije skozi libijsko ozemlje. Petrolejski vod se bo zaključil na libijski obali.

Zaradi nizke življenjske ravni se libijski prebivalci izseljujejo iz dežele, največ v Ameriko. Domačini čisto živijo na njihov račun. V dvajsetih letih je pritok denarja v deželo od izseljencev dvakrat prekoračil vsoto libijskega izvoza.

Gospodarska zaostalost dežele poraja nizko kulturno raven. Polovica prebivalcev je nepismena in ne more odločno sodelovati v politiki. Naklade tiska so nizke.

Libija je republika. Vodi jo predsednik. Vlada pa ji koalicijska vlada, kjer so zastopane tri buržoazne stranke. Komunistična partija Libije ima velik vpliv pri prebivalcih ne glede na svojo malost. Čeprav tukaj deluje skupina fašangistov, vlada ničesar ne ukrene proti njim.

Druga maja 1947. leta je ob priliki volitev v libijski parlament priplula v pristanišče Bejrut ameriška križarka zgolj zaradi »družabnega obiska«.

Libijski prebivalci visoko cenijo Sovjetsko zvezo. Vedo za našo pomoč v Varnostnem svetu, ko se je ZSSR borila, da se morajo iz Libije umakniti tuje čete. V marcu t. l. je libijska delegacija obiskala Sovjetsko zvezo. Ob prihodu je dala objaviti v tisku pismo, kjer pravi, da je našla v Sovjetski zvezi deželo, ki ustvarjalno gradi in želi mir in neodvisnost vseh narodov.

V Libiji in Siriji živi 170.000 Armencev. Semkaj so se preselili v času preseljevanja iz turške Armenije. Mnogi izmed njih so zbežali brez sorodnikov in staršev ob času pokolja 1916.—1917. leta. V Libiji Armenci bedno životarijo. Mnogi izmed njih se vračajo v Sovjetsko zvezo.

»Pobjeda« je zaplula v Bejrut, da bi naložila nekaj Armencev — preseljenikov. Prihod parnika se je spremenil v demonstracijo prijateljstva do Sovjetske zveze. Stotine Armencev je do pristanišča spremilo svojo rojake. Prostor na pristanišču je bil nabito poln. Parnik je odplul med zvoki armenskih in sovjetskih pesmi.

Im Bejruta smo nadaljevali pot proti Batumu. Severno od Krete so se razvrstili gorski in zapuščeni otoki Egejskega morja. Nikjer nismo srečali parnikov, niti motornih čolnov, niti obrežnih ladij. Ni se še našemu pogledu skril en otok, ko se je že pokazal drugi. Včasih smo jih videli tudi po deset naenkrat. Čez noč so otoki še bolj opuščeni. Le tu in tam miglja svetilnik ali grmada. Na nekatere izmed teh otokov so grški reakcionarji pravkar izselili patriote, borce za neodvisnost Grčije.

Kjer je Egejsko morje, je bilo nekoč kopno. Vrhovi gora in gričev so sedaj otoki. Otočani se preživljajo z lovom in nabiranjem morskih gob. Blizu vhoda v Dardanele leži otok Lemnos. Tu je bila izhodišna baza za tuje ladje, ki je sodelovalo v intervenciji proti Rdeči armadi na jugu Rusije v času državljanske vojne.

Okrog polnoči je »Pobjeda« zaplula v Dardanele. Preliv meri 58 km. Leži med azijskim obrežjem in galipolskim polotokom. Tu se je v prvi svetovni vojni izkrcala anglo-francoska vojska. Vendar se niso mogli polastiti preliva in so bili prisiljeni zaradi izgub oditi.

Carigrad leži na evropski obali. Od daleč se že vidi predmestje z obdelimi enonadstropnimi hišami, z ostrimi obrisi minaretov, tovarniškimi dimniki

in strehami. Staro mesto leži ob vhodu na rtič. Obala je kamenita in ima mnogo lesenih utrdb.

V pristanišču sta dve angleški vojni ladji. Na obrežju Galati so ameriški vojaški aparati. Če poznamo protisovjetsko propagando turških časopisov, se nam ti prizori ne zde slučajni. Ne smemo pozabiti da ameriški reakcionarji, ki so dali Grčiji in Turčiji posojilo, iščejo tudi tukaj svoje imperialistične interese, hoteč se polastiti petrolejskih bogastev Bližnjega Vzhoda.

V Bosporju vidiš petrolejske rezervoarje in nekatere ladje, kar pa je oboje zakrito.

Kmalu dospe »Pobjeda« iz Carigrada do ograjenih žic, ki so jih naredili protiminam in podmornicam. »Pobjeda« zapluye v Črno morje.

Čez en dan smo dospeli na sovjetsko obalo. Pred nami se je razvila značilna panorama zelenkastega griča s sončnim, žametastim rastlinjem. Tega nismo videli ne na španski, ne na afriški, ne na libijski in turški obali. Z vkliki »hura« smo sprejeli sovjetski čoln, ki nam je plul naproti. Počasi je »Pobjeda« krenila v batumsko pristanišče...

Po A. Gončarovu iz sovjetske revije »Okrog sveta«.

SMEJMO SE

PABERKI IZ CELOVŠKEGA SODIŠČA

V Kaibitschevem procesu predsednik pričam:

„Gospod doktor, ni se vam treba zagovarjati! Saj vas kličemo le kot pričol!“

Orlitsch: „Moja smola je, da so me ljudje v Železni Kapli predobro poznali in torej nisem mogel zakriti svojih zločinov!“

Sodnik: „Da, da! Ali vendar vas kot doberga in preizkušenega avstrijskega žandarja ne morem strogo soditi. Strokovnjak je le strokovnjak!“

SOCIAL-DEMOKRAT

Social-demokrat je anatomska čudo: Piše z levo, dela pa z desno

POVELJE ZA IZSELITEV JE PRIŠLO IZ BERLINA!

Himmler Kaibitschu: „Vi, Standartenführer, prevzemite to nalogo, ker imate že iz avstrijske republike staro prakso v postopanju s Slovenci!“

nanje, s katerimi besedami? Bilo je prvič, da se je zavedel, kako dolga je pot od misli do izraza. Začel je, a je vedno znova odložil pero in stopil po izbi. V sivem, deževnem dnevu, ki je oznanjal konec poletja, so mu bile misli težke, tope, tiščalo ga je v sencih.

Nenadoma se je odločil, sédel in pomočil pero. V polmraku je mirno sklanjal glavo, da je lahko sledil črkam, ki so nastajale na papirju.

Pozdravi, opravičevanja, izrazi veselja, da se ga je slednjič spomnil s pismom. »Morda je katero tvojih pisem zašlo v tuje roke; premalo oprežno se izražaj, še vedno bi te moral učiti«, je nadaljeval. Sever ga je vpraševal o zdravju. Ne, ne more se pritoževati. Če bi hotel slediti zgledu svojega očeta, bi moral biti že zdavnaj v grobu. Morda je podedoval trdoživost svoje matere, ki še zmeraj živi... »Zadnji dnevi so jo hudo zagrenili; bojim se, zelo se bojim, da jo spravi v grob. Saj bi se temu ne čudil. Še meni kar vidno sivijo lasje. Ali si že kdaj občutil fizično bolečino srca? Jaz je do zadnjih časov nisem. Kako je ta občutek grozen, ubijajoč, kakor da bi viselo srce na tenki, krvavi, boleči žilici in se hotelo odtrgati.« Razpisal se je na dolgo in na široko, kakor da se izogiblje jedra stvari. »Saj bi na to najrajši nikoli ne mislil, še mislil ne, a mi je tako navrhlo dušo, da me preganja še v sanjah... Ti me bolje razumeš, kot sem pred leti, jaz razumel tvoje tožbe, to razvidim že iz tvojih vrstic.«

Počival je s peresom v rokah in zastrmel v papir. Ura na steni je iznenada zajejala, da se je zdrznil, kakor da ga

je prebudilo, in se ozrl nanjo. Pisal je dalje...

Težko, da, nemogoče mu je odgovoriti na vsa vprašanja. In če bi mu vse še tako živo orisal, bi imel o stvari le medlo predstavo; sam bi moral doživeti z očmi in s srcem. Saj si mi — dobro se spominjam — to že pred leti prerokoval, a takrat sem se ti le smejal. Nedolžen otrok, ki sem naivno verjel v nedotakljivost nekaterih stvari; bil sem nepripravljen, zato sem zdaj ves preplašen. Kako naj mu razgrne temno ozadje greha, ko še sam plava v temi? »Morda vedo drugi več od mene, a Bogu bodi potoženo, da mi ne zaupajo.« Besede, ki jih je hotel prečrtati, a jih je pustil. »Povem ti samo; vsak dan molim, da bi niti senca kake krivde ne pala na Cerkev. Ako se to zgodi, naj nam le Bog pomore iz nesreče in stiske.« O sebi ne bo govoril. Pozna ga, a bi ga moral poznati še globlje, da bi mogel uganiti njegove občutke. Rajše bi govoril o vernikih, ki so mu posebno na srcu, če bi njegovo pero ne bilo prešibko. »Vi vsi, ki ste sedeli za bogato mizo, ste jim bili krivični v svojih mislih. Da, zanimali ste se zanje, ne trdim, da ne, celo z ljubeznijo, a podobno, kakor se zanima prirodoslovec za posebno vrsto izumirajočih živali. Saj ne očitam, ti nisi tega kriv, nihče ni kriv, tudi me prej to ni bolelo, ker se tega nisem zavedal, a zdaj se zavedam in me boli.« Danes ta dan, ko grebe vase in se ozira v preteklost, bi moral tudi si bi marsikaj očitati... »Tako se mi zdi, da je zavest našega rodu zdaj poslednjič zagorela, kakor zagori sveča še enkrat s svetlim plamenom, preden ugasne. Oprosti moji črnoglednosti, a čemu bi se va-

rali in si pred resnico zakrivali oči? Potem pridete vi na vrsto... Napovedujem, kakor si mi ti nekoč napovedoval; ne iz privoščljivosti, ampak iz bolečine, kakor resnično me to peče in skeli...«

Razburjen se je dvignil, stopil k oknu in potrkal s prsti na šipo. Nato se je naglo okrenil, odprl tobačnico, a jo je takoj zopet zaprl in stopil k mizi... Pero mu je znova drselo po papirju...

»Zašel sem... Odpusti starcu, ki je nor od bridkosti! Pišem, kakor mi besede prihajajo v pero... Ne bom ti ponavljal, kar se je tisto nedeljo godilo v Vrsniku in drugod. Nikoli nisem dvomil o vernosti svojih duhovljanov. Še tisti, ki so mi očitno nasprotovali, nikoli niso dvignili besed zoper Boga. Njihov jezik jim je bil nedotakljiva vez z Bogom. Zdaj pa jim je ta vez iznenada pretrgana. Božja beseda jim je zagnjena kot Bog na veliki petek. Božja beseda je umrla, božja beseda leži v grobu. Mislim, da jih prav razumem. Če bi me bili tudi udarili v prvi jezi in bridkosti, bi jim moral odpustiti... Ali je to mar vse? Ali niso bili živo zadeti tudi v nečem, kar se je prej le rahlo, komaj zavestno dotikalo njihovih src? Čutim, da mi manjka izrazov, bojim se, da me ne boš prav razumel. Ne morem govoriti o narodni zavesti v našem smislu. Zavest domačije? Ne, to je premalo! Zavest rodu in jezika, ki jih spaja, četudi tako rahlo; tako uboga kot njihova zemlja. Zavedli so se je šele, ko je tuja roka segla po njihovi lastnini; sicer plaho, neopredeljeno, a z nevarljivim notranjim čutom. Vzgoarele in pale so besede, ki jih naš človek niti v najskrivnejših mislih ni gojil. V pismu ti jih ne morem ponavljati. In se jim ne

čudim; saj še meni stokrat hujše prihajajo na jezik... I nostri fedelissimi Slavici! Ali se moreš vživeti v čustva varane zvetobe? Le tako boš razumel, da je naša tragika večja od vaše... Saj Bog tega ne bo dopustil, je rekla moja mati. Da, verujem: Bog tega ne bo dopustil. Saj nadškof tega ne bodo dopustili... Obhajajo me grešni dvomi, ki mi še niso prišli čez ustnice in se jih tudi zdaj ne upam zapisati. Poznaš me in čudil se boš, kakor sem se jaz tebi nekoč čudil in te imenoval protestanta. Človek nikoli ne ve, kaj se skriva v njegovih globinah; šele povodenj dvigne mnogo tega na površje. Vprašujem te, kakor sem sebe že večkrat vpraševal: prijatelj, kako bo, ko mine ta nevihta?«

*

Pismo se je raztegovalo v neskončnost, utrujalo ga je. Bil je kot v vročici, ves v mrzličnem snovanju; mrščil je čelo, pero mu je naglo teklo po papirju. »Prijatelj, je bral polglasno, »kako bo, ko mine ta nevihta?« In je nadaljeval... Na to mu nihče ne more odgovoriti. Prizna, da je bil plah, a je že prestopal težko uro preizkušnje. Zdaj je poklenel... Vsega pa ne more zaupati pismu...

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI, Ottakringerstrasse 83. — Glavni urednik: dr. Franci Zwitter. — Uredništvo in uprava: Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-5-50. — Podružnica uprave: Celovec (Klagenfurt), Volkermärkerstrasse 21/II. — Tiska: »Globus«, Zeitungs-Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3-5.